



# Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

## Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

**Danskernes Historie Online** er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

### Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

### Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

### Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

# *Pigtraad-Gestapofangen*

Nr. 3  
Juni  
1991



Torvet i Silkeborg under besættelsen. Tyskerne havde flyttet hovedkvarteret til Silkeborg, da de forventede allieret landgang på Vestkysten. Kampen her står mellem Dannebrog og Hagekorsflaget.

*Foto: grosserer Harald Lauritzen. Han var en af de meget få, der havde farvefilm dengang.*

# Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

**Henvendelse om hjælp** i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsselvej 19, 4894 Øster Ulslev. 53 86 55 59.

**Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs** rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lunde- borg, Hesselager. 62 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehomejnets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. 74 40 53 42.

Tilsynsførende: Ejler Mortensen, Nørregade 6, 6440 Augustenborg, tlf. 74 47 17 04.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

## Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.  
Sløsselvej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,  
Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72. Giro 1000 780.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 86 81 07 09. Giro 1000 780.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lunde- borg, 5874 Hesselager. Tlf. 62 25 14 77.

## Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen  
Volmersvej 5, 6330 Padborg  
Tlf. 74 67 31 53

Sektionschef Hans Bøjlund  
Skovparken 7, 6000 Kolding  
Tlf. 75 52 96 11

Sparekassedirektør Einer Hauberg  
Holballe 3, 6473 Tandslet  
Tlf. 74 40 76 04

Direktør G. Jespersen  
Gullestrupvej 7, 7400 Herning  
Tlf. 97 12 11 84

Direktør Bernth Johannesson  
Jacobys Allé 16, 2. th.,  
1806 Frederiksberg C  
Tlf. 31 31 86 86  
Sommer 42 30 64 58

Læge Axel Jørgensen  
Duebrødrevvej 14, 9000 Aalborg  
Tlf. 98 10 15 80

Oberst K. Kjeldsen  
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe  
Tlf. 62 62 31 63

Tandtekniker Leo Kæraa  
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg  
Tlf. 86 27 04 28

Herreekviperingshandler  
Carl Otto Larsen,  
Lærkevej 6, 6440 Augustenborg,  
Tlf. 74 47 11 60

General Fl. B. Larsen  
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sorø  
Tlf. 53 63 59 20

Forvalter Axel Lauritzen  
Lundtofteparken 42, 2. tv., 2800 Lyngby  
Tlf. 42 88 12 42

Overbetjent Ejler Mortensen  
Nørregade 6, 6440 Augustenborg  
Tlf. 74 47 17 04

Redaktør Johs. Rasmussen  
Ømkulevej 9, 7100 Vejle  
Tlf. 75 82 65 72

Provst Poul Riis  
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse  
Tlf. 53 53 35 34

Maskinmester H.P. Skjoldborg  
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg  
Tlf. 74 42 57 07

Fhv. bestyrer  
Solveig Skjøtt  
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose  
Tlf. 42 48 56 74

## Fangesammenslutningens Rekreatjonsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreatjonsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningskema kan rekvireres hos formanden: Jakob Jensen, Højager 12, 3230 Græsted, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreatjonsopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreatjons hjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreatjonsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

## Neuengamme Foreningens Rekreatjons- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Æbeløgade 1, 2100 København Ø.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreatjons formål eller -hjælp i særlige trangstifælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anderkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningskema sendes til ovenstående adresse.



Bladet

## Pigtraad- Gestapofangen

### ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Jens Erik Finderup  
Gadstrupparken 3  
4621 Gadstrup  
42 39 09 91  
Giro 9 31 54 54

Årsabonnement 80.- kr.  
Udenfor Skandinavien betales  
et portotillæg på 50.- kr.

Eventuelle fejl i besørgelsen af  
bladet rettes hurtigst muligt  
ved henvendelse til udleve-  
ringspostkontoret.

### REDAKTION

Johs. Fosmark  
(ansvarshavende)  
Chr. Winthers Vej 1  
8600 Silkeborg  
86 81 07 09

Kaj Christensen  
Præstegårdsvænget 16  
5210 Odense NV  
66 13 80 10

### TRYK

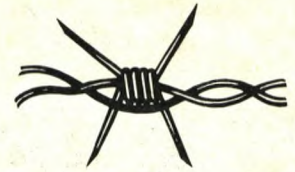
Fjerritslev Avis Offset

### INDE I BLADET:

Ene kvinde blandt	
104 mænd i Ryvangen .....	51
4. maj blev paraplyparade...	52
4. maj på Strøget .....	53
5. maj i Haderslev	
Domkirke .....	54
4. maj i Frøslev .....	55
Skamling den 5. maj .....	56
Runde dage .....	58
Glaspyramide i Grindsted...	60
NG-på en ny måde .....	60
Foreningerne .....	62-72
Breve fra læserne .....	73
Mindeord .....	74
Bøger .....	75

De følgende numre af vort  
blad udkommer 15/8 1991 og  
15/10 1991. Stof må være re-  
daktionen i hænde senest en  
måned før.

# Pigtraad-Gestapofangen



NR. 3

JUNI 1991

46. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben · Dachau-klubben · Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen  
Landsforeningen Gestapo-Fangerne · Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen · Hannover-Stöcken-gruppen  
Horserød-Foreningen · Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme  
Ravensbrück-gruppen · Sachsenhausen-foreningen · Stutthof-foreningen · Theresienstadt-foreningen

## Lone fra Mindelunden i Ryvangen giver navn til gade i Lodz

Byrådet i Lodz har besluttet at navngive en af byens gader efter den danskfødte Lone Maslocha, født Mogensen.

Denne oplysning kan nok få en dansker til at spidse øren, også fordi Lodz med sine 800.000 indbyggere er Polens næststørste by.

Hvem er da denne Lone, og hvad bevirker, at man nu giver en gade i nærheden af et af byens hospitaler og sundhedscentre navn efter hende?

**Hendes grav findes i Mindelunden i Ryvangen som den eneste kvinde i Mindelunden foran monumentet. Den ligger som nr. 48 i tredje række, lige ved siden af hendes mand, løjtnant Lucian Maslocha. På Lones mindesten står: Lone Maslocha, født Mogensen, født 26. oktober 1912, død 3. januar 1945. Så følger inskriptionen: »For Gud, for Konge og Fædreland. Hvor end dig livet stiller, vær rede, når det gælder«.**

**Hun blev viet til Lucian nytårsnat.**

Gestapofolkene kom natten mellem den 2. og 3. januar 1945, og 15 mand omringede huset. Lone og hendes mand var stærkt eftersøgt, og derfor har man gjort alt, hvad gøres kan for at skaffe dem muligheder for flugt i tilfælde af forsøg på at tage dem til fange. Gennem skrånede vægge kunne de nemlig skjult løbe hen til en skakt og derfra slippe ud i det fri.

Gestapo kendte det hemmelige signal på dørklokken, så husets frue kunne jo trygt lukke op. Der opstod nu en ildkamp. Lucian blev ramt af et skud, som gik gennem næseroden og begge øjne, og han døde kort tid efter på det tyske lazaret, men forinden blev han forhørt i 6 timer.

Lone slugte sin giftpille. Den tomte kapsel blev fundet på gulvet, men alligevel tømte Gestapo en maskinpistol i hende, så hendes ryggrad blev skudt over. De vikled hende derefter ind i et tæppe, slæbte hende ind i den bil, der holdt udenfor villaen og smed til sidst liget af i Ryvangen. Her fandt man hende i juni 1945, og ikke langt herfra fik hun sin grav ved fællesmonumentet.

Lone blev født i Polen af danske forældre. Faderen hed Knud Mogensen, og han var ingeniør, ansat indenfor F.L. Smith. På den måde var han knyttet til en stor cementfabrik i Klucze, men krigen truede, så familien måtte forlade landet og rejse til Danmark, hvor de bosatte sig i København. De kunne dog kun tage ganske få ting med sig, men i København opretholdt de forbindelsen med Polen ved for eksempel at modtage polske flygtninge i deres hjem.

Lone var jo ganske ung, og for at uddanne sig og opleve glæden ved at være sammen med andre unge, blev hun først elev på efterskolen i

Stevns. Sammen med en veninde fortsatte hun så på Snoghøj Gymnastikhøjskole. Her var hun elev i sommeren 1938. Hendes bedste kammerater blev nogle nordmænd, og dem opretholdt hun forbindelsen med gennem brevskrivning, efter at skoleopholdet

var afsluttet.

Lone fik meget ud af opholdet på de to ungdomsskoler, og her modnedes hendes afgjorte vilje til helt og fuldt at være med i frihedskampen. Her fik hun mod og kræfter

*fortsætter side 57*



*Lone Maslocha, født Mogensen, eneste kvinde ved monumentet.*

## 4 maj-aften i Ryvangen skabte paraplyparade



Kranse i varme farver smykkede fællesmonumentet. (Fot: Hans Andersen).

Det regnede, og det var bidende koldt. Det havde regnet længe, og det havde været koldt længe, men nogle tusinde yngre og ældre trodsede regnen og kulden, så programmet blev gennemført efter planen.

Sjællandske Livregiments Orkester under direktion af T.M. Cholewa indledte festligt med »Prins Jørgens March« og spillede senere i flere afdelinger nationale melodier.

Vekselvis med orkestret sang Zahles Skoles Kor under ledelse af Minna Hess Thaysen som dirigent nogle af vore skønneste sange.

Ledet af kor og orkester sang alle stævnedeltagerne som fællessang: »En vinter lang og mørk og hård«, »En lærke letted« og »Det haver så nyligen regnet«. Det hele kulminerede med: »Altid frejdig«.

Midtvejs i højtideligheden holdt civilingeniør Mogens Dyre, Sønderborg, tidligere Nuenegammefange nr. 69.133 aftenens tale. Han sagde:

### Vi er mange her i aften!

Og sådan har det været hvert år i de sidste 40 år, hvor danske mænd og kvinder er mødt op til denne mindehøjtidelighed. Vi ønsker at hædre dem, der satte livet til i kampen for frihed og retfærdighed under den tyske besættelse.

Hvad er det så, der drager os herhen? Det er ikke for at genopfriske de rædsler og lidelser de mange ofre har oplevet. Det er ikke af hævn-tørst overfor ugeringsmændene. Nej, det er først og fremmest respekten for de, der turde træde op mod uretten - selv om det kostede livet. Dernæst er det for at udtrykke vor taknemmelighed overfor dem, der gik til kamp for den frihed, som du og jeg nyder godt af i dag. Og endelig og ikke mindst er det for at hædre og mindes de af vore kammerater eller vore kære, som bukkede under, som blev henrettede eller som omkom i kampen for friheden.

Vi danske er ellers ikke kendte for at give udtryk for respekt og taknemmelighed, vi er snarere kendte som de, der har hurtige svar på andres problemer, er hurtige til at kritisere og hurtige til at dømme.

Jo, vi havde opskriften på, hvordan man skulle løse raceproblemer i Sydafrika og i USA - indtil vi selv fik flygtninge og gæstearbejdere ind på livet.

Vi havde klare meninger om narkotika-misbrug ude i verden, indtil giftstofferne kom til Danmark.

Vi fordømte nazisternes fremfærd i Tyskland og Tysklands nabolande, og måtte så selv lide den tort at blive besat, medens der kun blev ydet symbolsk modstand.

### Det gjaldt pludselig os selv

Så var det pludselig os selv, det gjaldt - vi blev skræmte, lidt rådvilde, og mange gav hurtigt op. En del lukkede øjne og ører og håbede på, at andre ville løse problemerne for dem.

Men da håbløshed og skuffelse havde bredt sig, og dansken havde tålt og lidt en



Piger og drenge er parat til at lægge 300 buketter i rødt, hvidt og blå. (Fot: F-k.)

stund, opstod ønsket om at kunne bidrage til kampen mod tyranni og for frihed i ordets videste forstand.

Men hvordan? Der fandtes ingen organisation for de positive kræfter - og heller ingen tradition for den slags kamp. Vi stod på bar bund med meget få forbundsfæller, midt i et samfund, der var kontrolleret på kryds og tværs af besættelsesmagten. Men modstandskampen tog sin begyndelse. Det var svært - det kostede dyrt. Men troen og viljen var stærk og levede videre på trods af mange døds ofre.

Modstandsbevægelsen udviklede sig og blev stærk - second to none. De allierede havde brug for os, og vi havde brug for dem. Modstandsbevægelsen anbragte Danmark på den rette side af oprøret.

### Hvem var den næste, der skulle ofres?

Der var mange ofre undervejs, og ingen kunne vide, hvem der var den næste, der skulle miste livet under arbejdet. Det var nemlig tilfældigt, hvem der fik pålagt opgaver, det var tilfældigt, hvor heldigt de blev gennemført, og det var ligeså tilfældigt, hvem der omkom i kampen. Blandt de, der blev arresterede af tyskerne, var det ofte tilfældigt, hvem der blev henrettet, og hvem der blev benådet, og i koncentrationslejrene var det tilfældigt, hvem der blev syg og døde, og hvem der overlevede.

### Store ting blev opnået

Vi, der overlevede, kunne af hjertet unde vore døde kammerater at opleve resultatet af deres og andre frihedsskendes indsats - vi kunne

unde dem at opleve de store ting, der blev opnået:

- at diktatorer og tyranner blev afsat, og deres magt svandt hen,
- at grænser åbnedes og mure faldt,
- at tidligere fjender nærmede sig hinden,
- at krigsvåben blev så forfærdelige, at de næsten forbyder sig selv,
- at sandsynligheden for den tredje verdenskrig mindskes dag for dag,
- at Danmark blev placeret blandt de vestlige nationer, og

- at tysk ungdom af i dag rejser monumenter, mindemure og museer ved de tidligere tyske koncentrationslejre - for at fortælle ærligt om den tid - og for at hindre gentagelser. Ja, jeg sagde tysk ungdom, og jeg tænker ikke mindst på Ladelund-og Husumlejrene tæt syd for den dansk-tyske grænse.

Med sådanne vigtige begivenheder i tankerne, bliver der for alvor sandhed og mening i de ofte gentagne ord:

De ofrede ikke livet forgæves.

I denne mindelund vil vi bevare mindet om de ca. 4.500 danske, der døde i Danmarks Frihedskamp:

Ca. 2.000 omkom i allieret tjeneste som søfolk og soldater,

Ca. 1.000 faldt i »illegal« kamp herhjemme,

Ca. 1.000 blev ofre for clearing-mord og Schallburgtage,

Ca. 500 døde i KZ-lejrene, og

Ca. 100 blev henrettede. Ialt er 4.500 faldet i Danmarks frihedskamp.

Det er deres mindelund, vi



Mogens Dyrre talte (Foto: Hans Andersen)

nu er samlede i. Nogles skæbne kender vi slet ikke - men blot deres navne. Andre fandt deres sidste hvilested her. Andre er ført til deres hjembyer rundt i hele Danmark, hvor man i dag og i morgen vil arrangere mindehøjtideligheder for dem.

Men uanset hvor deres jordiske rester befinder sig, vil vi aldrig blive trætte af at udtale:

ÆRE VÆRE DERES MINDE.

Efter stævnet i Mindelunden samledes en flok på Bispebjerg skoles lærerværelse til aftenkaffe. Under godt en times samvær havde flere ordet, således Holger Reedtz Funder, Axel Lauritzen, Jo-

han Kanding, Johs. Fosmark, Henriette Riskær Steffensen og Hans Andersen.

Iøvrigt indledtes dagen kl. 10 om formiddagen med, at 12 piger og drenge fra Bispebjerg Skole under ledelse af deres lærere Maikan Fernov og Toni Nielsen lagde ialt 300 buketter i rødt, hvidt og blå på alle gravsten, hver mindeplade, ved rotunden, ved pelotonerne og revolverbanerne.

Om aftenen tændte medlemmer af Omegnsafdelingen lys på alle grave og langs stierne.

En våd aften. En kold aften - men den relativt store opbakning var en stor opmuntring for arrangørerne. F-k.

## 4. maj-aftenen på Strøget

Landsforeningen Gestapofangernes Sjællandsafdeling holdt i år deres befrielsesmindehøjtidelighed den 4. maj (i stedet for som sædvanligt den 5. maj af hensyn til kirkenes gudstjenester).

Men som sædvanlig var der først en kort, men festlig højtidelighed i Helligåndskirken i København med efterfølgende kransenedlægning ved den ukendte KZ-fanges grav midtvejs mellem kirkedøren og Strøget. Inde i kirken talte Anna-Lise Clausen fra Frihedsfonden:

»Jeg vil gerne indlede med at sige, at jeg var meget be-

tænkelig ved at sige ja til at tale her i dag.

### Personlige oplevelser

Jeg var kun 9 år, da krigen sluttede. Så hvad kunne jeg sige her i dag - den 4. maj - og dog! Selv for en lille pige er der begivenheder, der er prentet i hukommelsen, f.eks. den dag, tyskerne kom og tog min skole. To unge mennesker sprang over skolemuren for at tage flaget ned. Overlevede de det? Ja, den ene gjorde, men også han faldt kort tid efter for tyskernes kugler. Eller - den dag nabodrengen Bjarne legede på legepladsen,



Pigerne fra Zahles Skoles Kor sang. (Foto: Hans Andersen)

og der pludselig kom en hi-poudrykning. Der lød nogle skud - og en ung mand og et barns liv var forbi. Bjarne var skudt og død - kun en måned efter, han var fyldt 10 år.

#### **Glædesrus 4. maj**

Uden disse og mange, mange andre ofre, havde vi nok ikke i det spæde forår oplevet den - trods alt - store glædesrus, der greb befolkningen herhjemme den 4. maj 1945. Ja - og alle dem, der befandt sig uden for landets grænser.

#### **Dybe sår**

Var krigen nu forbi? Ja, officielt var den. Men en stor gruppe af mennesker havde fået dybe sår, så dybe, at de aldrig kunne heles, dårligt nok kunne blive til ar. Her tænker jeg især på de psykiske senfølger, der ramte og rammer såvel KZ-fangerne, de langtidsillegale som søfolkene.

#### **Hvad er senfølger?**

Hvad er så senfølger? Det er blandt andet mareridt, aggressioner, depressioner og magtesløshed. Som navnet jo også antyder, dukker de op i en ret høj alder, og mange år efter begivenhederne fandt sted.

Vi mennesker har en evne til - mere eller mindre - at fortrænge de oplevelser, vi nødig vil huske eller tænke på. At det ikke altid lykkes for os, har vi mange beviser på i dag.

#### **Krisehjælp**

Jeg ku' ha' ønsket, at man også i maj 1945 havde kendt til krisehjælp. Jeg ville også ønske, at vort hospitalsvæsen i dag kendte noget mere til - og dermed forstod - de problemer, der opstår nu så mange år efter.

Det gør ondt, når en sygeplejerske efter en nat med mareridt siger:

Du er en skør kugle - du er ikke til at ha' her på afdelingen. Du har holdt os vågen hele natten.

Den undskyldning, der kom, lige inden udskrivningen, gjorde godt, men hele brodden blev nu ikke fjernet.

#### **Skæbner i Frihedsfonden**

I mine mange år i Frihedsfonden har jeg selvsagt mødt

mange skæbner, og jeg vil gerne her drage en enkelt frem.

Igennem et par år havde jeg forsøgt at få en gruppefører til at afgive erklæringer for hans kammeraters modstandsindsats. Det nægtede han pure. Hvor nødig jeg end ville, måtte jeg opgive.

Men en dag bukkede han under for senfølgerne. Han huskede fonden, og nu var det ham, der sad grædende i stolen overfor mig.

Sammen med en fysisk sygdom kom også de psykiske problemer. Nu sad han her - bange for døden, som han vidste var lige om hjørnet - bange for den lange mørke nat med tanker og skyldfølelse - mareridtene, hvor dødsangsten igen var til stede, hvor han igen og igen oplevede krigstiden.

#### **Hans sidste tid**

Vi havde mange samtaler i den tid, han var hospitalsindlagt, men også stunder, hvor han bare var glad for en hånd at holde i.

Når det nu er 4. maj, og vi her sammen kan glæde os over at leve i frihed og uden mangel på mad eller andre fornødenheder, vil det være på sin plads at tænke lidt på den grusomhed, der findes andre steder i verden. At der stadig findes tortur og ofre for sulten og elendigheden. Så må vi være endnu mere taknemmelige og måske øse lidt mere ud af vores overflod.

#### **Min tak**

Til slut vil jeg gerne udtrykke min tak til jer for det mod og de ofre, I gav, for at jeg - min generation - og den efterfølgende generation kan fejre 4. maj. Takke for den frihed, I gav os, en frihed, der betyder alt for os og Danmark.

Efter højtideligheden i kirken samledes man ved monumentet, hvor man efter kranesedlægnings og tale af Sjællandsafdelingens formand, Jens Thomsen, sluttede med at synge »Aldtid frejdig«.

Var det mon en tilfældighed, eller er det tidens tegn, at i år standsede mange mennesker op ude på Strøget og fulgte i stilhed højtideligheden ved mindesmærket?

*Brandt*

## **Takke- og mindegudstjeneste i Haderslev Domkirke 5. maj i anledning af Danmarks befrielse 1945**

Denne smukke og højtidelige gudstjeneste blev sendt over DR Fjernsyn.

Domprovst Søren Lodberg Hvas indledte sin prædiken med at læse et uddrag af et af Chr. Ulrik Hansens breve:

»Nu går jeg for sidste gang op på bjerget. Først ser jeg ud over det mindernes land, Gud i nåde gav mig i mit liv. Et skønt land med dal og bakker fagre. Der er en kirke, der er et lille dansk bondehjem. Jeg ser jer alle, I store og I små, som vandrede i Danmarks rosengård sammen med mig, som ville kæmpe sammen med mig i kærlighed og troskab. Så vender jeg blikket mod det land, som Gud havde bestemt, at jeg kun skulle se ind i: Fremtidens og fredens Danmark, som ligger der i Guds vingers skygge. Den nye tid i det nye Danmark. Så begiver jeg mig ud på min allersidste rejse til landet, »hvor issen ej gråner, hvor fuglen ej dør, hvor lykken er skinnende klar, men ej skør«.

Men I, der skal vandre ind i landet - det nye Danmark - bøj knæ i solopgangen og bed til Ham, som er i himlen. At han vil velsigne denne lille plet på jorden, at han vil velsigne korsets tegn i blodets flammelyn.

Kaj Munk er gået - så mange andre er gået - nu er vi otte, der følges ad den samme vej - med det dybe ord fra Nazareth i mindet.

Gud i vold.

Christian.«

Uddraget er fra Christians allersidste brev, som han skrev få timer før dagry den 23. juni 1944, til en ung dansk pige.

Christian blev sidst på året 1943 af Frihedsrådet udset til den meget vigtige opgave at organisere modtagelsen og fordelingen af de våben, som blev nedkastet i Jylland.

Født i Farsø 26. april 1921.

Død i Ryvangen 23. juni 1944.

*Knud Malthe Poulsen*

## **Udstilling, reception og mindehøjtidelighed i Frøslevlejren**

Gæsterne til indvielsen af tårn 3 i Frøslevlejren var ikke gået forgæves denne 4. maj 1991. Festlighederne i denne gamle, men nu smukt istandsatte lejr fortsatte hele dagen.

Da ceremonien ved tårnet var overstået, gik man over i den nyopførte og meget smukt indrettede barak HI, som nu blev åbnet i dagens anledning. Ved en lille uformel højtidelighed lukkede man dørene op for Civilforsvarsforbundets udstillings- og museumsbarak, der på en særdeles gennemtænkt og informativ måde viser CF-korpsets udvikling fra den første spæde start, til det de står for i dag. At det frivillige, humanitære arbejde altid har været drivkraften i CF-korpsets arbejde fremgår klart, når man går gennem denne udstilling.

Amtsborgmester Kresten Philipsen var været ved en bid mad og en lille forfriskning i Frøslevlejrens Venners lokaler i den tidligere lejrkommandants bolig K7. Her

overrakte Marie Andersen en smukt indrammet 4. maj plakat fra 40-året for Danmarks befrielse til formanden N.K. Nørgaard.

Efter en hyggelig stund med nye og gamle venner kunne man tage sig tid til at gå omkring i lejren og bese de mange udstillinger, som efterhånden har gjort Frøslevlejren til et kulturhistorisk kraftcenter i Sønderjylland.

Lidt før klokken 20 samledes man igen ved hovedtårnet i lejrens midte for at mindes den højtidelige stund i 1945, da frihedsbudskabet lød fra BBC i England.

Medens mørket så småt sænkede sig over lejren, tændtes de levende lys i de røde barakkers vinduer, og mens de tre faner sænkedes under sidste vers af »Aldtid frejdig når du går...«, bredte freden sig over den gamle, men dog stadig nye lejr i Frøslev.

*H.C. Rasmussen*

# Den 4. maj i Frøslevlejren

Vejret viste sig ikke just fra sin kønneste side, da vi om formiddagen den 4. maj på 46-års dagen for befrielsen mødtes i Frøslevlejren for at indvi endnu et genopbygget vagttårn. Det var tørvejr, men blæsende og koldt, men dette havde tilsyneladende ikke påvirket fremmødet.

Mange var vi kommet på denne minderige dag for at lægge vore kranse og blomster ved mindestenen for vore deporterede kammerater, som ikke vendte hjem fra lejrene i Tyskland. I ærbødighed mindedes vi dem, mens tonerne fra »The last post« lød ud over lejren.

Anført af Jydske Fodregiments Musikkorps med fanen i spidsen gik de mange fremmødte gennem lejren til det nye tårn 3. Her blev vi budt velkommen af formanden for foreningen »Frøslevlejrens Venner«, oberst N.K. Nørsgaard, som priste den ildhu, der var udvist, for at man i dag igen kunne indvi et genopbygget vagttårn, dette endog kun et år efter at det første var blevet indviet.

Efter at tidligere chef ved DKB, Inga Christiansen og tidligere major i Kvindeligt Flyverkorps, Vibeke Kingo-Pedersen, havde hejst Dannebrog, blev det hyldet af musikkorpset og forsamlingen med melodien »Der er ingenting, der maner...«

## Deltager fra USA

N.K. Nørsgaard gav derefter ordet til Jørgen Pedersen fra USA, selv tidligere fange i Frøslevlejren, og den egentlige initiativtager til, at de gamle vagttårne skulle genrejses i lejren. Dette, som han sagde, for at minde både nuværende og fremtidige besøgende om den fangelejr for danske modstandsfolk, som i besættelsesårene havde været på dette sted.

Efter afsked med musikkorpset talte H.C. Henriksen, formand for »Tårn 5 kommandoen«, som de 6 tidligere fangekammerater fra barak 5, stue 6, kalder sig. H.C. har været den drivende kraft bag

initiativet til opførelsen af tårn 3, og han gav udtryk for, at der yderligere er vilje og ønsker om at retablere det tidligere hegn og belysning mellem de to genopførte tårne!

Før den dygtige dirigent af hele indvielsesarrangementet, Karen Nymand Nielsen, kunne afslutte, overrakte en af vore kendte Lotter fra Toftlund, Marie Andersen, en smuk pengegave som en velkommen gave til det endnu ikke helt betalte nye tårn, som amtsborgmester Kresten Philipsen lige havde fået overdraget som formand for »Den selvejende institution Frøslevlejren«.

Efter at børnebørn af tidligere fanger i lejren havde lagt en blomsterhilsen ved stenen til minde om drabet på den kun 22-årige Preben Andersen, der brutalt blev skudt ned af vagtposten i tårn 4 den 11. september 1944, sluttede den første del af dagens arrangementer.

H.C. Rasmussen



Det nyindviiede tårn 3 i Frøslev. På talerstolen ses Jørgen Pedersen og tv. i billedet Karen Nymand Nielsen. (Fot: H.C.R.)



Der nedlægges blomster ved »Prebens sten« af gamle fangers børnebørn. I baggrunden ses tårn 4, hvorfra Preben blev skudt. (Fot: H.C.R.)



Marie Andersen overrækker 4. maj plakater til Frøslevlejrens Venners lokale i K7. (Fot: H.C.R.)





Den nuværende bestyrelse, der set fra venstre består af: købmand Hans Mørup, Haderslev, prokurist Erik Mortensen, Kolding, stenhuggermester Valdemar Sørensen, Ribe, distriktchef Jørgen Poulsen, Vejle, oberst Frederik Edeling, Haderslev, speditør Holger Nielsen, Esbjerg, direktør Sven Hoffmann, Hellerup, forstander Kaj Ibsen, Kolding, politimester Iver Møller, Aabenraa og malermester Jens Ege, Sønderborg. Forfatter Ellen Bøgh Lundorf, Oksbøl, var fraværende på dagen.

## Skamling 5. maj 1991 i gråvej

Det var gråt, og det var snusk. Småregn og ruskoldt, og alt tegnede til en dag, hvor alt ville gå skævt med en mindehøjtidelighed, der skulle knuges i mudder, pløre og ufremkommelighed.

Inde i restauranten sad Koldings borgmester Per Bødker Andersen og ventede. Han havde nedlagt den traditionelle krans fra Kolding Kommune, og nu sad bilen fast i søle. Falck var tilkaldt. De kom og så og kørte så selv fast. Nok en Falckvogn blev tilkaldt, som så kunne spille de fastkørte vogn op.

Jo, det var sandelig en opbyggelig start på den årlige mindehøjtidelighed på Skamling.

### Klokkestabelen fornyet

Med bange anelser samlede styrelsen kl. 9.15 for at gøre årets resultat op. Formanden Sven Hoffmann kunne berette, at der nu var iværksat rydning af den vildtvoksende busk- og trævækst på området, og at omkostningerne formentlig ville løbe op i det dobbelte af det oprindeligt anslåede. Samtidig kunne man imidlertid konstatere, at

klokkestabelen har gennemgået en smukt og korrekt gennemført fornyelse og fremtræder så smukt som nogen sinde.

Efter at styrelsen havde rekonstitueret sig i samme tradition som mindesmærket, kunne man begive sig ud i gråvejret og ned ad den plørede vej til klokkestabelen. Og her var en anelig menneskeflok mødt op. Unge og gamle i smuk samling havde trodset vanskelighederne, og adskillige - også med stok og krykke - havde fundet vej frem til højtideligheden. En faneborg med ikke færre end tretten faner kunne tage opstilling omkring de vindomsuste mindeplader for at hædre modstandsregionens døde.

Formanden kunne byde velkommen til de mere end 200 fremmødte og lade fællessangen »En lærke letted« åbne højtideligheden.

Herefter holdt en af frihedsbevægelsens illegale radiotelegrafister JONAS (Jens Holbak) den officielle mindetale:

### Fortid:

Vi er igen, som tidligere år, samlede ved dette nationale

mindesmærke for at mindes vor danskhed, og mindes dem, som faldt i kampen, for at opnå det, vi kæmpede for.

Vor nationale frihed - frihed for Danmark.

### Nutid:

Den har vi nu, og derfor er vi disse mænd og kvinder, som faldt, skyldige, fortsat at kæmpe og yde bidrag til, at vi kan bevare den frihed - ved at deltage i de bestræbelser for varig fred i Europa, som med rivende hast er sat i bevægelse siden midten af 1989. Ingen ville have troet, at vi allerede i 1989 ville se jerntæppet forsvinde og Berlinmuren falde.

### Fremtiden:

Nu stiles der mod et europæisk hus.

Lad realiseringen heraf foregå ved internationale diskussioner og forhandlinger landene imellem og i de større internationale organisationer, som f.eks. NATO, det Europæiske Fællesskab og landene i Østeuropa.

Men det er ikke nok for at løse freden globalt.

Dannelsen af De Forenede Nationer efter 2. Verdenskrig blev modtaget med nogen

skepsis, især når man ser tilbage på Folkeforbundet i Geneve efter 1. Verdenskrig.

Hovedårsagen var den skarpe deling i to store ideologisk helt forskellige systemer.

Med opløsningen i Østeuropa er der opstået en helt ny situation - ikke blot for Europa, men globalt.

Nu kunne et verdenssamfund for første gang enes om resolutioner om, med militær magt, at tvinge et land, der havde invaderet et lille land, til at trække sig tilbage.

USA og England har haft de største byrder i denne svære opgave, dog hjulpet af en række andre stater. Danmark sendte et krigsskib - Olfert Fischer - til at hjælpe med at FN's embargo blev overholdt. Den danske forsvarsvilje viste sig i flertallet i Folketinget for beslutningen herom.

Desuden sendte vi humanitær hjælp i form af læger og sygeplejersker, som er blevet stærkt rost og påskønnet. MEN da vor NATO-partner Tyrkiet var truet, blev det fra politisk side tilkendegivet, at vi ikke - trods NATO-medlemskab - skulle træde til militært.

Vi mindes i dag de mænd og kvinder, som med DERES forsvarsvilje viste den holdning at kæmpe for fred.

Derfor kræves det af os, som jeg sagde i begyndelsen, at vi FORTSÆTTER kampen for freden.

Æret være deres minde!«

Der blev sunget af Forsvarsbrødrenes Sangkor fra Kolding, der blev nedlagt de traditionelle krans og blomster og sunget bevægende og kraftigt, som netop den her fremmødte skare ud fra sine særlige forudsætninger evner det.

Og efter formandens oprigtigt velmente tak og på gensyn til næste år begav skaren sig ad forskellige veje op ad lerede og opløste veje og stier mod restaurant Skamling. Alle nåede frem i god behold, også selvom traktoren med de dårligst gående kun med vanskelighed kunne kante sig frem mellem tåbeligt parkerede biler.

### Telegrafistens besværligheder

Præcis 100 deltog i froko-

sten. Og ovenpå strabadserne gjorde det ekstra godt at kunne vederkvæge sig med mad og drikke. Og sjældent har sangen vel været mere fuldtonende end ved denne lejlighed.

Åndelig føde blev det også til. »Jonas« kunne fortælle om telegrafistens besværligheder under besættelsen og, også om modsætningsforholdet til Vagn Bennike. Og redaktør Eigenbroth kunne beskrive 4. maj kollegiernes virke og situation.

Og hvor mærkeligt det end lyder, så blev denne triste og vejmæssigt knugende dag til en højtidelighed og opløftende mindefest, der til næste år må kalde endnu flere af hus.

Tak til alle de mange, som trodsede vejrguderne og gjorde den 5. Maj 1991 på Skamling til en stor og berigende oplevelse.

J. Fr. Edeling  
Haderslev

## Lone fra Mindelunden fortsættelse fra side 51

til at holde ud i det utroligt spændende og krævende arbejde som illegal under den tyske besættelse af vort land.

Den 9. april 1940 betød en stærk forøgelse af faren ved at huse polske flygtninge, men den mulighed at »gå under jorden« havde Lone ikke, for hun var for let at identificere: En granvoksen pige på godt 176 cm's højde og af blond fremtoning.

**Hun var ret opfindsom. F.eks. havde hun fået den udmærkede idé at få alle de fotografmedhjælpere, hun kendte, til at tage ekstrakopier af de fotografier, som medlemmerne af den tyske værnemagt lod fremkalde. Disse fotografier blev samlet, sorteret og anvendt af sagkyndige indenfor efterrettingssektoren.**

Og efter forslag fra faderen begyndte Lone sammen med andre spejderpiger at ringe på dørene og indsamle sukkerkort »til et garanteret nyttigt formål«. Derefter blev der indkøbt sukker, som så ad illegale veje blev smuglet ind på arbejdspladser, hvor der udførtes betonkonstruktioner for den tyske værnemagt. Sukkeret blev i smug tilsat cementen efter at af faderen udregnet forhold med det resultat, at betonmassen ikke ville binde, men styrte sam-



Lones grav i Mindelunden i Ryvangen

men, når de træforme blev fjernet, som støttede støbningerne.

### Hvor de overnattede

Højesteretstidende for 22.6.49 oplyser, at arkitekten hvor de overnattede, hed

Jens Robert Wehagen og boede Hans Jensensvej 44 i Hellerup. Lone og Lucian Maslocha blev dræbt af et udrykningshold under kommando af tyskeren Biegler.

Johannes Fosmark

...Politik er den kunst at forhindre folk i at blande sig i, hvad der angår dem!

...giv en hest til den, der siger sandheden. Han får brug for at komme væk i en fart!

...I gamle dage var der ting, man ikke talte om ... nu taler man ikke om andet!

...Nogle kan sprede glæde ved at komme ind i en stue ... andre ved at gå ud af den!

**Tilgiv, men glem ikke**

Vi gav hinanden det løfte, at mindes og ære dem, der døde for det, vi ville og ikke kom med os hjem.

Vi lovede, at vi ville række deres kære en hjælpende hånd, og derfor danned' vi dengang Kammeraternes Hjælpefond.

## Eigil H. Larsens Eftf.

v/P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11  
(v/ Kongens Nytorv)

**Flagfabrik**

1255 København K  
Telf. 33 11 07 87



## A·P·MØLLER

På de syv have -  
under den syvtakkede  
stjerne



# Runde dage

Ved  
**Minna Dahl,**

Præstegårdsvænget 16,  
5210 Odense NV.

## Runde Dage

Fra flere kammerater har der - telefonisk - været kritik, venlig kritik af, at de kammerater, der har været i KZ-lejr, *ikke* i Runde Dage optræder med lejrnavn og fangenummer.

For at ændre på dette i 1992 beder redaktionen om - ved indsendelse af næste års navnelister til Runde Dage - da venligst oplyse dette.

Helst maskinskrevet eller med blokbogstaver.

Herfra har vi ingen mulighed for at påføre lejrnavn eller fangenummer, uden aktiv medvirken fra fangeforeningerne.

*Minna Dahl*

**Elly Thomsen,** Ringholmsvej 18, 9400 Nørresundby, 80 år den 2. juli.

**Alfred Andersen,** Carl Barnhardsvej 15,3., 1817 Frederiksberg C, 70 år den 3. juli.

**Erik Berg,** Strandalleen 18, 2791 Dragør, 70 år den 3. juli.

**Henry Nielsen,** Regnar Lodbrogsvej 42, 5200 Odense V, 75 år den 4. juli.

**Jørgen Larsen,** Forchhammersvej 26,2., 1920 Frederiksberg C, 70 år den 4. juli.

**Bodil Gøhns,** Kragshøjvej 71, 5000 Odense C, 70 år den 5. juli.

**Chr. Frede Andersen,** Sverrigsvej 27, 3730 Neksø, 75 år den 5. juli.

**Arne Lohman-Jørgensen,** St. Strandstræde 5, 3250 Gilleleje, 65 år den 5. juli.

**Freddy Blicher Hansen,** Saltingvej 49,2., 2720 Vanløse, 75 år den 6. juli.

**Ejnar Brandt,** Mariehøj 470, 2990 Nivå, 70 år den 6. juli.

**Kathrine Andersen,** Langgade 14, 9000 Aalborg, 70 år den 9. juli.

**Jenny Fuchs,** H. Stillingsvej 68, 8900 Randers, 70 år den 9. juli.

**Gudrun Vemmelund,** Vadgårdsvvej 56, 2860 Søborg, 65 år den 10. juli.

**P. Normann Hansen,** Magleparken 204,3., 2750 Ballerup, 70 år den 12. juli.

**Børge Nielsen,** Lyngvej 9, 2800 Lyngby, 70 år den 13. juli.

**Børge Dahl,** Immerkær 17,1., 2650 Hvidovre, 80 år den 15. juli.

**Per Vestergård,** Skovvej 42, 5800 Nyborg (Buchenwald), 75 år den 16. juli.

**Holger R. Larsen,** Gyldenlakvej 15, 9400 Nørresundby, 75 år den 19. juli.

**K. Højer Kristensen,** Præstevænget 5, 9400 Nørresundby, 75 år den 19. juli.

**Peder Jeppesen,** Narfsvej 8, 9800 Hjørring, 70 år den 19. juli.

**Anker Glerup,** Plejehjemmet »Ågården«, 9000 Aalborg, 75 år den 23. juli.

**Ebba Larsen,** Kastrupvej 306,1., 2770 Kastrup, 80 år den 23. juli.

**Bernth Johannesson,** Jacoby Alle 16,2., 1806 Frederiksberg C (Formand for Landsforeningen De Erhvervshæmmede) 65 år den 27. juli. (Bortrejst på dagen.)

**Leo Johansen,** Lindholmsvej 71, 9400 Nørresundby, 75 år den 27. juli.

**Børge Olesen,** Skodshøjen 71, 8240 Risskov, 70 år den 27. juli.

**E. Marott Hansen,** Aagerupvej 178, 2750 Ballerup, 70 år den 28. juli.

**Carl Ricard Hansen,** Skelskovvej 57, 5690 Tømmerup, 70 år den 30. juli.

**Ejner Hansen,** Søbyvej 10, 5672 Radby-Broby, 85 år den 1. august.

**Jacob Jensen,** Højager 12, 3230 Græsted, 75 år den 3. august.

**Tage Lier Hansen,** Bogfinkevej 5, 7400 Herning (Neuengamme, Buchenwald, Frøstlev) 70 år den 4. august.

**Villy Iversen,** Giersingvænget 23, 5220 Odense SØ, 70 år den 5. august.

**Villy Them Hansen,** Algade 3, 9300 Sæby, 70 år den 7. august.

**Anne Lise W.-Jørgensen,** Willemoesgade 62, 2100 København Ø, 70 år den 8. august.

**Niels Larsen,** Bregningevej 23, 4871 Horbelev, 65 år den 9. august.

**Nila Mortensen,** Borgerdiget 26, 4000 Roskilde, 75 år den 10. august.

**Ruth G. Nielsen,** Bredagervej 11,1., 2770 Kastrup, 65 år den 12. august.

**Gunnar Andersson,** Østerbæksvej 29, 5230 Odense M, 70 år den 13. august.

**Hardy Thomsen,** Tordenskjoldsgade 7, 9000 Aalborg, 70 år den 14. august.

**Per Madsen,** Bernadottegården 83, 9560 Hadsund, 70 år den 14. august (Åbent hus kl. 11-14).

**S. Aa. Pedersen,** Bymuren 46, 2650 Hvidovre, 70 år den 14. august.

**Lilian Frisk,** Sdr. Røsevej 30,1., 2791 Dragør, 65 år den 15. august.

**Jørgen Christensen,** Jyttevej 36, 9000 Aalborg, 65 år den 17. august.

**Harald Toft Mikkelsen,** Stoholmsvej 33, 7840 Højslev, 70 år den 18. august.

**Børge Mide Kristensen,** Ejbo-parken 11,2., 4000 Roskilde, 75 år den 18. august.

**Svend Iversen,** Rønvej 5, 2600 Glostrup, 80 år den 19. august.

**Louis Henrik Jensen,** Gudrunsvvej 40, 8220 Brabrand, 70 år den 19. august.

**Anna Tronholm,** Lions Park, Vangen 62F, 9400 Nørresundby, 80 år den 21. august.

**O. Bro,** Elmosevej 57, N. Fløjstrup, 8330 Beder, 70 år den 22. august.

**Thormod Rasmussen,** Emdrupvej 167, 1., 2400 København NV, 70 år den 23. august.

**Bengt Jacobsen,** Finsensvej 61, st., 2000 Frederiksberg, 70 år den 23. august.

**Ella Møller,** c/o Christensen, Bjerregårdsvvej 19 st., 5000 Odense C, 75 år den 23. august.

**Dora Svejgård Kristensen,** Teglvænget 17, 9000 Aalborg, 70 år den 24. august.

**Helga Margit Toft,** Rømøgade 7, 9000 Aalborg, 70 år den 27. august.

**Erik Kragh,** Skarpnæsvej 7, 9990 Skagen, 75 år den 27. august.

**Arved Jensen,** Dr. Tværgade 14,5., 1302 København K, 70 år den 27. august.

**Jens Westergren,** Tagensvej 167, 1., 2400 København NV, 70 år den 27. august.

**Simon Peter Laursen,** Højtote-gade 14, 8766 Nr. Snede, 75 år den 28. august.

**Christian C. Thaarup,** Grundtvigsvej 28, 5230 Odense M (Buchenwald), 75 år den 28. august.

**Peter Fenger,** Borgm. Fischersvej 3, 13. etage, 2000 København F, 70 år den 28. august.

**Erik Mønsted,** Amicisvej 25, 1852 København V, 75 år den 29. august.

**Viola Juhl,** Bjergbakken 4, 9800 Hjørring, 65 år den 30. august.

**Magnus Schnell,** Møntmestervej 14 D,2., 2400 København NV, 85 år den 30. august.

**Valentine Jensen (Søster),** Søndergade 2, 9480 Løkken, 65 år den 31. august.

## Efterlysning

Er der nogen af bladets læsere, der genkender personen på billedet (under pilen), og i givet fald kan udtale sig om hans modstandsarbejde under besættelsen.

Pågældende hed Carl Gustav Hinrichsen, dæknavn Ejner Petersen, og har ifølge enken deltaget i blandt andet modtagelse af nedkastede våben på Vestsjælland. Pågældende var endvidere flere gange under jorden i København.

Eventuel henvendelse til Frihedsfonden, Æbeløgade 1, st.th., 2100 København Ø, telefon 39-27 35 00.

\*



## 70 år i Padborg

Hans S. Bruun i Padborg fyldte 70 år den 8. maj.

Af det sidste hold danske fanger, han var sammen med på »11 S.S. Baubrigade«, hvor de oprindeligt var 36 danske, skulle i dag være tre tilbage.

De to har Bruun kontakt med, men den sidste, som efter flere operationer for tuberkulose først flyttede til Frankrig og senere til Algeriet på grund af klimaet, har han ikke hørt fra siden februar 1980. Måske er han ikke mere? Svend Nyrnberg var hans navn. Han var arkitekt.

## Det er en viljesag at have det rart med hinanden

(Marlie Wærum, mor til Edith Guillaume, i generations-dialog i Politiken).

## Særudstilling om luftangrebet på universitetet i Århus

Museet for Besættelsen i Århus afholdt i anledning af den 5. maj en særudstilling om bombningen af Århus Universitet den 31. oktober 1944.

Vi fik efter lange forhandlinger, tilladelse til at låne en miniature model af den del af Århus, hvor Universitetet ligger. Den er i størrelse 1:4700 og var grundlaget for bombningen.

Men da det var første gang, modellen, som opbevares på Imperial War museum i London, skulle udlånes, blev der stillet mange krav. Først en sikkerhedsrapport på fire sider, så de havde alle oplysninger om museet, hvem der havde de nøgler, hvor mange alarmer m.m. Da modellen var vurderet til 3000 Pund, måtte vi opsætte brandalarm og TV-overvågning.

Desuden forlangte de, at vi afhentede den og bragte den personligt. Vi fremstillede en speciel kasse til transporten. Vi havde fået målet på modellen fra England 24" x 24" x 10". Denne kasse imponerede, så jeg måtte ned på deres snedkerværksted og fremvis

kassen for deres fagfolk.

Udstillingen havde i den uge, den var åben, et meget fint besøg, med omtale i aviser, radio og TV.

*Poul Seiersen*

## Ny-nazister marcherede for Hitler

DRESDEN (RB-Reuter). Snesevis af unge tyske ny-nazister marcherede lørdag gennem Dresden i det østlige Tyskland for at markere 102-årsdagen for Adolf Hitlers fødsel.

Ny-nazisterne havde fået tilladelse til at gå gennem Dresden iført sorte læderjakker, mens de råbte nazistiske slogans som »Sieg Heil« og »Tyskland for tyskere - alle udlændinge ud«.

De tyske myndigheder sagde, at adskillige lette våben som knive og knipler blev beslaglagt inden marchen.

Tidligere i denne uge talte en amerikansk ny-nazist en time over en kabel-tv station i Berlin uden at blive censureret. Han opfordrede befolkningen til at deltage i markeringen af årsdagen for Adolf Hitlers fødsel.

(Flensborg Avis 22/4-91).

## Smuk Frøslev-pjece

Frøslevlejrens Venner holdt i lørdags den 13. generalforsamling i lejren med ca. 60 deltagere. Under mødet blev en nytrykt PR-pjece udleveret til deltagerne, men den vil ikke blive udsendt til samtlige 824 medlemmer.

Vi påregner henvendelse til skoleledere, busselskaber, foreninger m.v., hvor den yngre generation gerne skulle få interesse for et besøg i lejren. Ja og forhåbentlig et par nye medlemmer - vi får se.

Foreningens regnskab for 1990 viser et meget godt år, i og med vi har fået væsentlige sponsorer og legatmidler.

*N.C. Andersen*

## Kollegiet i Aalborg

4. Maj-kollegiet i Aalborg bringer i sit smukke årsskrift et interview med redaktør Poul Søndergaard og Karl Salling Møller. De er begge fra Nibe.

To kollegianere og forstanderen er interviewerne. Det er stofmæssigt en fornyelse.

4. maj-billedet 1990 spænder over to hele sider - og der bringes under billedet navne på hver enkelt.

# Glaspyramiden foran Jyllands Frihedsmuseum

Af Edvard Andersen

Besættelsestidens historiske samling i Grindsted i Ribe Amt er nu nået et betydeligt skridt videre mod at være det, man med rette kan kalde **Jyllands Frihedsmuseum**.

»Pigtråd« har ved en tidligere lejlighed antydet, hvilken opsigtsvækkende udvidelse, der er undervejs. I forvejen råder samlingen over godt 3000 effekter, men nu nærmer man sig så det helt store: Foran indgangen til den stribe af lokaler, som i Vestre Skole rummer den landskendte samling, skal som vartegn rejses en 8,5 meter høj glaspyramide! Dens grundflade bliver 73 kvadratmeter, og det er intet mindre end pyramiden foran Louvre i Paris, som har inspireret til

ideen. Den prægtige samling, der altså har byens smukke Vestre Skole som ramme, kommer til at indgå som et led i Billund-områdets forestående fremstød som stortilet dansk besøgs-center.

Bag pyramide-projektet, hvis virkeliggørelse vil koste en million kroner, står i første række arkitekten Peter Villadsen, museumsinspektør Jørgen Selmer og skoleinspektør Erik Brandt Christensen. Sidstnævntes entusiasme ved skabelsen af den historiske samling er kendt videt. Det nye, som nu kommer til godkendelse og anbefaling, har skullet igennem en lang række instanser, men alle synes begejstrede derfor. Signalet til at gå i gang, også med at få de fornødne midler

fra forskellige fonds, kommer fra Grindsted byråd. Samlingen, der hører ind under Grindsted Museum, er blevet rost meget i alle danske museums kredse. Det gælder også ledelsen af Danmarks dejlige Frihedsmuseum i København.

## Shellhus-bombningen levendegjort

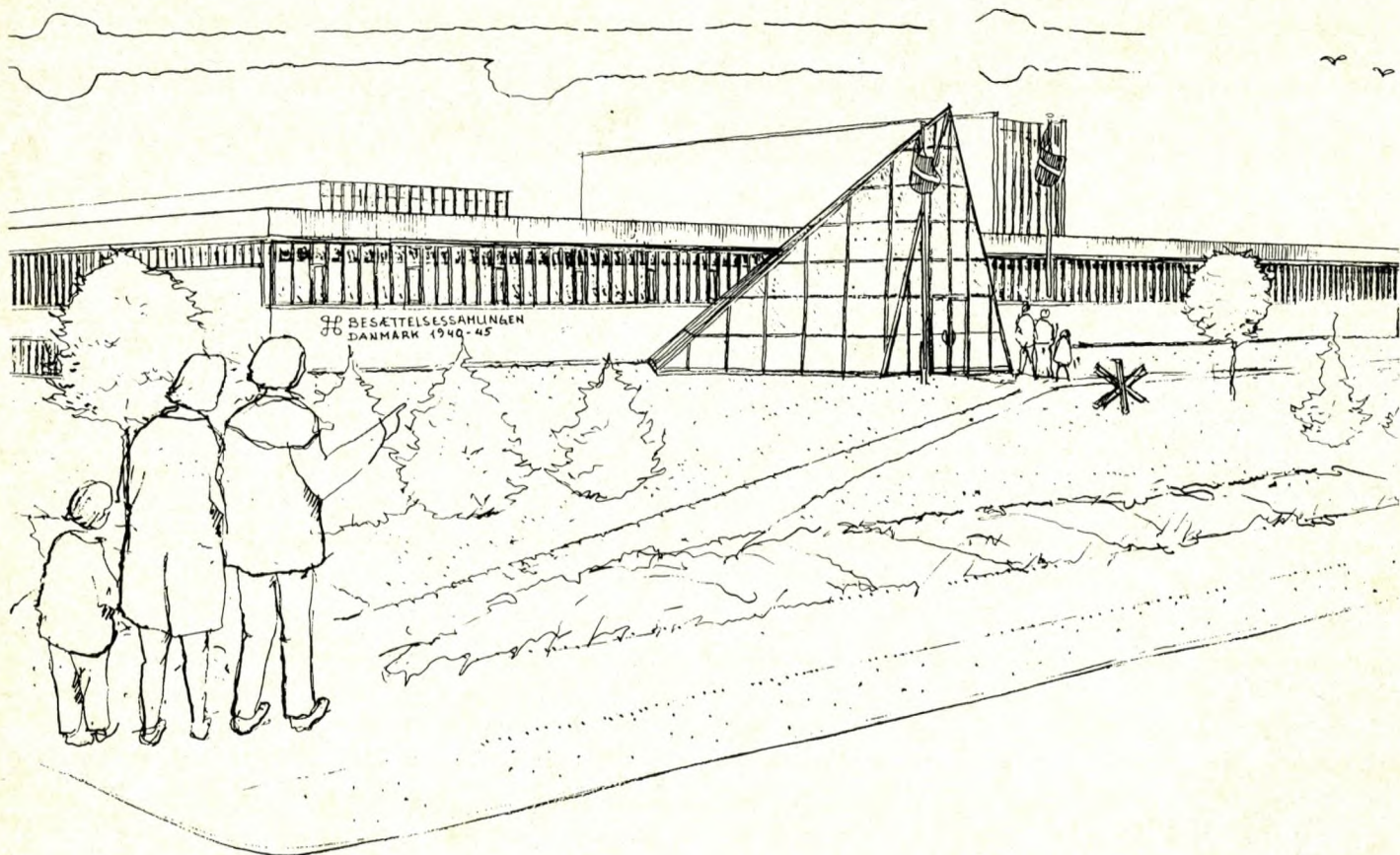
Ved siden af den kommende store glaspyramide tænkes opstillet en af de fra krigen kendte spæringer, nemlig en »spansk rytter«, og inde i pyramiden vil man f.eks. møde en jeep og en med maskingevær armeret Nimbus-motorcykel.

Til udvidelserne hører også en særlig afdeling med nøjagtig skildring af den engelske

bombning af Shellhuset. Store fotostater opstilles, og gennem figur-modeller levendegøres »Moskitoernes« dristige angreb, fangernes placering og flugt etc.

Skoleinspektør Erik Brandt har nær kontakt med en i Danmark nu bosat søn af en af de engelske flyvere, som deltog. Og alt, hvad den engelske flyver overlod sønnen af minder og effekter fra bombeangrebet, uniformer, kort, optegnelser etc., vil nu blive givet til Grindsted-samlingen.

Når det nye sættes i værk, vil denne 1940-45 samling med endnu større berettigelse kunne betegnes som »Jyllands Frihedsmuseum«.



Glaspyramiden foran indgangen til den historiske samling på Grindsteds Vestre Skole, bliver 8,5 meter høj og får en grundflade på 73 kvadratmeter. Renligholdelsen af glasset klarer pyramiden iøvrigt selv.

# KZ-Neuengamme på en anden måde:

Af Villy Mørk Jensen

Fornylig fik tre medlemmer af præsidiet for den internationale Neuengammekomité speciel tilladelse til et usædvanligt besøg inden for murene i det nuværende fængselsanlæg på det gamle KZ-lejr område.

Det drejede sig om generalsekretær Fritz Bringmann, den franske arkitekt le Brisse og undertegnede.

Når man husker Neuengamme, som den var i krigens sidste dage, er det en oplevelse at aflægge besøg i det område, der nu er under forvaltning af Hamborgs Justiz Senat.

Det anvendes som ungdomsfængsel, og som fængsel for andre kriminelle, og er et såkaldt åbent fængsel, som vi også kender det herhjemme. Dog er der også på området et regulært tugthus, hvor de hårdest kriminelle er anbragt. Det fik vi dog ikke adgang til.

Forud havde vi besøgt Senatet i Hamborg og havde fået bekræftet, at området ville blive frigivet i 1995/96 og overgivet til mindeområde og til rådighed for Dokumentarhuset i Neuengamme.

Ved indgangen til fængselsområdet måtte vi fremvise pas, kørekort og tilladelse fra Justits-senatet.

Vi blev så ført til Stenblok 1, der kendes af alle, der har været i Neuengamme, til fængselsinspektørens kontor, og efter en kort samtale med ham, fik vi tildelt en fængselsfunktionær (Beamter), der de næste to dage skulle ledsage os rundt på området.

Stenblok 1 er totalt ombygget med masser af kontorer til personale, socialrådgiver o.s.v. Loftet er sænket i øverste etage. Der er en stor kantine for personalet og de ansatte. Desuden teatersal, forskellige rum til gymnastik, gudstjeneste samt masser af toiletter. Vi forsøgte at finde det område, hvor der under

krigen var vaskerum og toiletter. Men det var fjernet.

Der var givet tilladelse til, at vi kunne fotografere, så der vil senere komme fotos til Amicalens forskellige foreninger.

Ved middagstid blev vi bekvæmt med middagsmad i kantinen. Men ingen af os spiste op. Alt mindede for meget om fortiden. Det var fanger, der stod for udleveringen. Der var en kiosk, hvor der kunne købes cola, vand, tobak, men ikke spiritus.

Om eftermiddagen gik vi til Stenblok 2. Mellem stenblokkene, der hvor barakken lå, er der bygget en fængselsafdeling med celler og forskellige administrationskontorer.

Den såkaldte kartoffelkælder var forsvundet.

Stenblok 2 er indrettet som hospitalsafdeling. Lægeværelser med alt tænkeligt udstyr. Desuden rummer den en afdeling, hvor fangerne har deres private tøj og ejendele anbragt. Når de skal hjem på orlov, afleveres fangetøjet, og det civile tøj udleveres.

Det er igen fanger, der står for udleveringen, mens en funktionær krydser af. Bygningen rummede også et vaskerum, der var under al kritik, men som efter sigende også skulle ændres. Der var rum til forskellige idrætsgrene og endelig et vaskeri. Men generelt var rengøringen dårlig.

I den ene ende af blok 2 er der et køkken. Der er bygget en fløj til, så det er et stort køkken + spisesal til de indsatte, men også her var hygiejnen på nulpunktet.

Næste dag besøgte vi vagttårnet, som endnu står der. Ved foden af tårnet er en lille celleafdeling med celler og et samlingsrum. Her kan man læse, ryge og drikke kaffe. Desuden et vagtrum, hvor en funktionær modtog de indsatte. Her afleverede de private ting. Det var mit indtryk, at det var en særlig afdeling

for mere kriminelle personer.

Besøget i vagttårnet var en speciel oplevelse. En meget smal trappe fører op til forskellige rum med svære staldøre og forfaldne rum. Øverst oppe stod der et vældigt urværk og et lod gik gennem et hul ned gennem de forskellige etager. Det må være en lækkerbissen for enhver historiker at besøge.

Herfra gik vi til de forskellige værkstedsbygninger: Walter-værket, Hammerværket og de øvrige værksteder. Her var stadig forskellige værksteder, enkelte administreret af private, under Justitsmyndighederne. Der blev fremstillet mange ting: møbler, smedjersarbejder o.s.v., også et sprøjtemalerværksted var der.

Det brugtes af fangerne, og også her forekom der at herske en vis uorden. I nogle garageanlæg var der indrettet forskellige motionsrum for de indsatte. Ved grænsen til dette område, står der endnu nogle af de gamle betonpæle, hvorimod banen er fuldstændig væk. Et område er købt af en landmand, som bruger nogle tidligere barakker i sit landbrug.

Ellers er det fra tidligere besøg kendt, at der inde på området op til krematoriepladsen er sportsanlæg i massevis.

Ved middagstid ville man vise os en ny mønsterafdeling, som er bygget over for indgangen, og der skulle vi spise til middag. Det var virkelig typen på et åbent fængsel: Læsestue, diverse fritidsrum, funktionærkontorer. I spise-stuen fik vi en sammenkogt ret med pølser og dessert og fik at vide, at det var samme kost, som fangerne fik.

Nogle dage efter besøget reagerede min mave i absolut negativ retning på denne kost.

Vi gik nu til fængselsafdelingen, der er bygget mellem

blok 1 og 2. Den var med celler med op til 4 mand og med toilet og bruser. Der var også enkeltceller. Nogle havde eget fjernsyn og radio, men fortsat fandt jeg rengøringen meget dårlig.

Til gengæld bemærkede jeg, at der ingen råben og skrigen lød fra funktionærerne, som vi ellers mener, tyskerne er kendt for.

Besøget sluttede ovre ved SS-garagerne og kommandørboligen. Der mødte vi for første gang noget af den tidligere tyske mentalitet. Der boede en familie i huset ovre ved gården, og da vi begyndte at fotografere, kom en tysker ud og overfusede os. Det kunne vi ikke tillade os! Han skulle nok anmelde os. Der udspandt sig naturligvis en diskussion med ham, og det kom frem, at han var kommet til Hamborg som flygtning fra øst og var blevet ansat ved fængselsvæsenet. Han havde fået anvist denne bolig og var rasende over de mange besøg af blandt andet skolebørn, der besigtigede bl.a. bunkerne, der lå der.

Han havde helt åbenbart ikke forstået, at dette her var historien om tysk nazisme og dens terror mod andre. Han blev belært om, at dette område var inden for Dokumentarhusets.

Senere besøgte vi så Klinikerværket (teglværket), hvor der stadig arbejdes på rekonstruktion. En af hallerne bruges hvert år af ungdomsorganisationer til foredrag og oplysning om Neuengamme.

Personlig må jeg erkende, at det vil koste millioner at omdanne Neuengamme til en mindepark. Men Neuengamme var jo en lejr, der leverede fanger til mange udekommandoer, og som sådan vil den kunne være samlingssted, hvor alle relevante oplysninger om lejren vil kunne fås i fremtiden.

## Stipendier - og 6 nye kollegieværelser på Frederiksberg

Fra Ida Christensens Mindelegat, der administreres af Kollegierådet, er 10.000 kr. tildelt Gitte Gammelgaard Jensen, som studerer til cand.negot. på Odense Universitet. Hun vil bruge stipendiet til at studere international virksomhedsadministration på Monterey Institute i Californien.

Ved 4.maj-festerne på de ni 4. maj kollegier (Frederiksberg, Esbjerg, Horsens, Marstal, Odense, Tønder, Aabenraa, Aalborg og Århus) uddeltes hvert sted et rejsestipendium på 3000 kr. fra Kollegierådet.

Frihedsfonden har til ny formand for 4. Maj Kollegiet på Frederiksberg udpeget direktør i Gutenberghus, cand.jur. Karl Skovbæch Pedersen. Han afløser oberst Nils Berg, der er faldet for aldersgrænsen.

Karl Skovbæch Pedersen, 46 år, er søn af Bodil og Just Carl Pedersen, Aalborg, som begge var aktive i modstandsbevægelsen, tilknyttet Toldstrups arbejde.

Efter at Frihedsfonden er flyttet i andre lokaler, realiseres et projekt, som vil give Frederiksberg-kollegiet seks nye værelser samt et nyt køkken.

Eig.

## Er det egoismen, der trives

- Jeg er ked af, at den danske velfærdsstat er ved at gå i stykker. Fra at være et samfund med for meget kollektivism, kan man frygte, at vi er på vej ind i et samfund med for megen egoisme.

(forfatteren Henrik Stangerup til Weekendavisens tillæg Bøger)

## Mindes sin faldne mand i Rebild

En ældre australsk kvinde, fru Dorothy Nott-Slenn, besøgte i dagene 22.-28. april Danmark for ved Rebild at se en mindesten over sin mand, en flyverløjtnant, der døde i 1944.

Mindestenen rejstes sidste år for i alt 69 allierede flyvere, som mistede livet under våbenflyvninger og nedkastningsoperationer til den danske modstandsbevægelse under Anden Verdenskrig. G.H.B. Slenn var én af dem.

Den australske kvinde blev ledsaget af den tidligere modtagechef for Fyn, direktør Erik Frandsen.

Fru Nott-Slenn traf også godsejer Flemming Juncker, som opbyggede sabotage mod tyskerne og våbenmodtagelse under krigen.

## Hvor mange blev skudt?

Spørgsmål: Jeg vil gerne vide, hvor mange, der efter krigen blev henrettet ved Viborg. Desuden vil jeg gerne vide, hvor mange henrettelser, der fandt sted, og hvornår den sidste blev eksekveret?

Læser Svar: Efter krigen sad der 19 dødsdømte krigsforbrydere i Viborg arrest, og af dem blev de 18 henrettet.

Alle dødsdømte vest for Storebælt blev ført hertil, når deres domme var blevet stadfæstet af Højesteret. I Viborg arrest tilbragte de ventetiden, mens spørgsmålet om deres benådning blev behandlet i Justitsministeriet.

Fra særligt indrettede, altid oplyste celler i arresten blev de i største hemmelighed kørt til henrettelsespladsen i Undalslund Plantage en halv time efter midnat. Fra de blev hentet i cellen, og indtil de var skudt, måtte der ikke gå over 17 minutter.

I alt blev 46 krigsforbrydere henrettet efter krigen, og den sidste blev skudt i juli 1950.

(Midtjyllands Avis 25/5 91)

## KZ-syndromet som dagblads- artikel

I Jyllandsposten for 5. maj har læge, cand.pharm, Anders Tuxen skrevet en artikel under overskriften: KZ-syndromet - en straf på livstid.

Han har givetvis studeret emnet ret grundigt, og det er der grund til for os at takke for. Der er også grund til at takke den pågældende avis, fordi man har givet spaltepads til den pågældende artikel, da en hel del professionelle bladfolk administrerer, som om stoffet om KZ-lejre ingen interesse har i dag.

Der er tale om den pågældende avis' søndagsudgave. Den er den mest solgte avis i Danmark om søndagen.

## Ministerium i Tyskland støtter KZ-bog

Der foreligger en bog med forklarende tekster og billeder fra koncentrationslejren Ladelund 1944.

Der omkom i lejren 298 fra 13 forskellige nationer. Bogen bringer navnene på dem alle.

Bogen foreligger i dansk, tysk og hollandsk udgave. Den fastslår i titelbladet, at den er en videnskabelig korrekt permanent redegørelse for »K-Z-Gedenkstätte Ladelund« Bogudgaverne foreligger med finansiering fra Landsmuseumsdirektøren for området Slesvig-Holsten og Indenrigsministeriet i Bonn.

## Bernadottegården i Roskilde Springvand ønskes

Den selvejende institution Bernadottegården i Roskilde er et plejehjem med plads til 57 beboere, fordelt på 29 plejebøbere og 28 beboere i beskyttede boliger samt 150 daghjemmedlemmer.

Bernadottegården blev indviet den 29. august 1976 og er en selvejende institution med driftsoverenskomst med Roskilde kommune og Sammenslutningen af Danske Fanger fra Frihedskampen 1940-45.

Bernadottegården er opkaldt efter grev Folke Bernadotte, som med sine hvide busser hentede koncentrationslejr-fanger hjem til Danmark.

Byggeriet har kostet 28 millioner kr., og indsamlingen hertil organiseredes af Bernadottefonden som herefter har bidraget med et beløb på 1.750.000 kr.

Institutionen er tegnet af arkitekterne Børge Andresen og Hemming Theisen, som har tilstræbt at bygge en alsidig institution, der består af fire blokke, d.v.s. at hver blok er en firelænget bygning, hvor midterpartiet »atriumgården« er overdækket og fungerer som opholdsrum. De tre af blokkene er beboelsesblok-

ke, medens den fjerde er serviceblok, incl. cafeteria, hvor også daghjemmet har til huse.

Sammenslutningen af Danske Fanger fra Frihedskampen 1940-45 råder over 30 pladser, fordelt mellem plejeboliger og beskyttede boliger, medens Roskilde kommune råder over resten. Reservationen af de 30 pladser med tilknytning til frihedskampen gælder i 25 år, hvorefter Roskilde kommune overtager institutionen, som herefter bliver en ren kommunal institution.

Institutionen fylder 15 år den 29. august 1991, og i den anledning ønsker brugere og personale sig et springvand, som de kan have glæde af.

Da dette projekt ikke kan støttes af offentlige midler, er vi nødsaget til selv at indsamle beløbet hertil. Brugere har derfor allerede etableret en indsamling, og har pr. d.d. indsamlet kr. 22.423,75 ved forskellige lejligheder.

Man kan ved indbetaling bruge giro 8 24 91 48, mærket »Projekt Springvand«, Bernadottegården i Roskilde, Ibsgården 228, 4000 Roskilde.

Emmy Reitoft  
Forstander

### Repræsentantskabsmødet den 13. marts

»Sammenslutningen« afholdt ordinært repræsentantskabsmøde den 13. marts i Parolesalen i Nyrupsgade. Dagsorden den sædvanlige. Alle foreninger var repræsenterede, undtagen »Ravensbrück«.

Formanden, Villy Mørk Jensen, bød velkommen, og de fremmødte rejste sig for at mindes de bortgæede kammerater.

Første punkt på dagsordenen var valg af dirigent. Bestyrelsen foreslog Richard Andersen, som blev enstemmigt valgt.

Richard Andersen takkede for valget, erklærede repræsentantskabet lovligt indvarslet samt godkendte dagsordenen. Oplæste derefter deltagerlisten. Næste punkt var protokollen, som sekretæren, Solveig Skjøtt, derefter oplæste, og som blev enstemmigt godkendt.

Formanden, Villy Mørk Jensen, fik ordet til beretningen, som var udsendt i forvejen. Formanden kunne ikke sige, at året 1990 var gået uden problemer. Der havde været en stor udvikling i Østeuropa, og det havde haft indflydelse på vore udenlandske kontakter. Var bekymret for, at det nye Stortyskland igen ville blive en for stor militærmagt. Racisme og nynazisme var ved at brede sig hastigt, selv hos os. - Oplyste endvidere, at vi desværre måtte tage afsked med bladets kasserer/forretningsfører, Poul Nielsen på grund af hans svigtende helbred. Udtalte, at Poul Nielsen i mange år har gjort et stort og godt stykke arbejde for Sammenslutningen, som vi bør takke ham for. - Meddelte endvidere, at Frihedsfonden flyttede den 1. marts til Æbeløgade 1 på Østerbro. Kunne endvidere fortælle, at hædersgaven er forhøjet for dem, der er fyldt 67 år. Forhøjelsen gæl-

der fra 1. april 1991. Formanden for lovudvalget, Jakob Jensen ville senere berette derom.

Villy Mørk Jensen havde tidligere meddelt foreningerne, at han ikke ønskede at genopstille som formand, idet han i år var på valg. Grunden havde været den megen uro omkring Bernadotttegården i Roskilde, som han uretmæssigt var blevet angrebet for at have blandet sig i. Idet Villy Mørk Jensen nu mente, at forholdene ville blive bedre dernede, bl.a. fordi borgmesteren havde undskyldt og beklaget forskellige ting overfor vore fire bestyrelsesmedlemmer samt bedt om, at man vaskede tavlen ren, ville Villy M. Jensen i dag gerne modtage genvalg, hvis medlemmerne ønskede det.

Ove Laursen havde i forvejen omdelt en længere skrivelse om forholdene på Bernadotttegården i Roskilde, og de arbejdsvilkår Sammenslutningens fire bestyrelsesmedlemmer måtte arbejde under. Herunder blev Villy Mørk Jensen angrebet for at have lovet borgmesteren i november 1989 at sørge for, at Roskilde kommune fik en bestyrelsespost mere, det vil sige, at kommunen ville få flertallet i Bernadotttegårdens bestyrelse. Senere skulle Villy M. Jensen også have prøvet at få Sammenslutningen til at overdrage formandsposten til kommunen.

I skrivelserne står der endvidere, at efter et brev fra kommunen den 22.2.90 krydsreviderer Helge Hansen og John Nielsen regnskabet og finder fejl og underskud i budgettet på 3,5 mio.kr. Dette bliver anerkendt af kommunen, og 18.12.90 fik de en skriftlig undskyldning fra borgmesteren.

Derefter udtalte Evald Lægteskov, at han var meget skuffet over Oves skrivelse. Var chokeret over, at der ikke

var grebet ind over for den.

Også Helge Kierulff var meget vred over skrivelsen og udtalte, at han sammen med Villy Mørk Jensen også havde deltaget i et møde med borgmesteren, og der var ikke blevet lovet noget af det i skrivelsen anførte. Villy Mørk Jensen udtalte derefter, at han bestemt ikke havde kunnet hverken love eller tilbyde kommunen de omtalte poster, så det var usandt, hvis nogen påstod det.

Derefter bad Johan Kanding om ordet og udtalte, at skrivelsen var tegn på dårligt kammeratskab, at han syntes, det var mærkværdigt, at man ikke personligt havde spurgt, om det var sandt, i stedet for at hænge en kammerat ud på denne måde.

Oplæste endvidere en skrivelse fra Landsforeningen De Erhvervshæmmedes Omegnsafdeling til de to personer på Bernadotttegården, der over lang tid har været en væsentlig årsag til uroen dernede.

Skrivelsen til daghjembrugeren og beboeren gik ud på, at foreningen den 29.1.91 havde ekskluderet dem på grund af deres dårlige skriverier i Roskildebladene, deres opførsel, så beboerne føler sig utrygge, samt at deres opførsel strider mod foreningens interesser.

Formanden for Bernadotttegårdens bestyrelse, John Nielsen, udtalte derefter, at vore fire bestyrelsesmedlemmer prøver på at få et godt samarbejde med kommunen, men det er svært at få tingene til at glide, når der stadigvæk bliver skrevet i bladene af forskellige personer, tiltrods for, at tavlen skulle være vasket ren.

Derefter fik Bernadotttegårdens kasserer ordet for at redegøre for regnskabet. Bestyrelsen var i årets løb blevet præsenteret for 6 forskellige budgetter, og ingen af dem var brugbare. Der havde været bemærkninger fra revisionen, der var blandt andet ikke anvist bilag fra forstanderen for 2½ måned. Endvidere havde kommunen sat priserne på maden op, f.eks. morgenmad fra kr. 5,50 til kr. 11,00, middag fra kr. 16,00 til kr. 26,00 o.s.v. Det finder bestyrelsen urimeligt.

Bernt Johannessson tilkendegav, at denne bestyrelse heller ikke havde startet uroen og syntes, at forsamlingen skulle bakke bestyrelsen op, så der kunne blive samarbejde igen. Dette forslag blev vedtaget med klapsalver af langt de fleste.

Formanden for lovudvalget, Jakob Jensen, bekræftede rigtigheden af hædersgaveforhøjelsen til dem, der var fyldt 67 år. De får nu det beløb tilbage, de har mistet, da de fyldte 67 år. De andre forslag, lovudvalget havde haft med ved forhandlingerne, kunne de ikke få opfyldt denne gang. Angående Tysklandserstatningerne mente Jakob Jensen, der skulle være en mulighed for at få del deri. Der kommer en artikel i bladet derom.

Dirigenten mente, det nu var tiden for at få godkendt beretningen. Den blev enstemmigt vedtaget.

Kassereren, Bernt Johannessson redegjorde derefter for regnskabet, der var omdelt i forvejen. Formuen var pr. 31/12-90 kr. 70.870. Rekreativefondens balancerede den 31/12-90 med kr. 84.138 i formue.

Der var ikke indkommet forslag.

Formanden, der var på valg, genvalgte enstemmigt med akklamation. Som revisorer blev Jakob Jensen og Egon Nielsen samt suppleanten Johs. Damsgård genvalgt, alle med akklamation.

Under eventuelt udtalte Villy Karlsson, at komiteen for Horserødmonumentet var nået halvvejs i målet med penge, og han sagde tak for de bidrag, der var indkommet. Monumentet indvies den 22.6.91.

Bladets medredaktør, Kaj Christensen, bemærkede, at han havde virket et års tid, men der var kun kommet to indlæg til ham. Derfor kunne han ikke påvirke stoffet, hvis han ikke fik noget.

Derefter afsluttede dirigenten mødet og takkede for forholdsvis god ro og orden.

Formanden, Villy Mørk Jensen takkede for valget og takkede ligeledes dirigenten. Klokkeren var da 17.05.

*Solveig Skjøtt, sekretær*  
Referatet er forkortet af redaktionen.



# Sammenslutningen

## Mødet den 8. april

**Bestyrelsesmøde i »Sammenslutningen« den 8. april 1991 kl. 14.00 i 4. Maj-kollegiet Frederiksberg Bredegade.**

Alle foreninger var repræsenteret. For Horsørødforeningen var mødt Kaj Birkesen Pedersen. Den sædvanlige dagsorden. Bernadottegårdens kasserer Helge Hansen var inviteret.

Næstformanden bød de fremmødte velkommen. Derefter oplæste sekretæren, Solveig Skjøtt, protokollen fra det sidst afholdte møde, som blev enstemmigt godkendt.

Næstformanden, Helge Kierulff, oplæste derefter et brev fra Villy Mørk Jensen, hvori han på grund af flere personlige angreb så sig nødsaget til at stille sit mandat som formand for »Sammenslutningen« til rådighed. Dette skridt beklagede Helge Kierulff meget, ligeledes beklagede han repræsentantskabsmødet i »Sammenslutningen« den 13. marts d.å. Var vred over et brev, som Ove Laursen havde uddelt til de fremmødte ved mødet. Udtalte, at brevet var fyldt med usandheder om Villy Mørk Jensens påståede møder med borgmesteren i Roskilde, hvor han bl.a. skulle have lovet at udvirke, at kommunen fik et bestyrelsesmandat mere i Bernadottegårdens bestyrelse, eventuelt også forsøge at skaffe flertal i »Sammenslutningen«s bestyrelse for, at kommunen fik formandsposten.

Helge Kierulff anmodede derefter Ove Laursen om at sende Villy Mørk Jensen et brev, hvori han undskyldte skrivelsen. Spurgte endvidere Bernth Johannesson og Solveig Skjøtt, om de ikke kunne have standset brevet uddeling. Dertil svarede Solveig Skjøtt, at det blev lagt på bordet foran hende, lige da mødet skulle til at begynde, så hun havde ikke nået at læse det før senere, men hun var også meget imod, at brevet blev omdelt. Bernth Johannesson kunne ikke se, hvordan man skulle have forhin-

dret omdelingen, man kunne jo ikke gå korporligt til værks.

Ove Laursen udtalte derefter, at han den 25.2.91 havde sendt brevet til Villy Mørk Jensen. - Flere af mødedeltagerne fik ordet, hvor også de tog afstand fra en sådan fremgangsmåde.

### Valg af ny næstformand

Herefter skulle der vælges næstformand, idet Helge Kierulff var på valg. Helge Kierulff var villig til at modtage genvalg, men da Jakob Jensen også blev foreslået, måtte der skriftlig afstemning til, hvor resultatet blev, at Jakob Jensen fik 8 og Helge Kierulff 5 stemmer. Samtidig blev Jakob Jensen enstemmigt konstitueret formand for »Sammenslutningen« til næste repræsentantskabsmøde.

### Valg af ny forretningsfører/kasserer til bladet

Ligeledes skulle der vælges en ny forretningsfører/kasserer til bladet Pigtråd/Gestapofangen, idet Poul Nielsen på grund af dårligt helbred var nødsaget til at fratræde denne post. Efter nogen diskussion blev Jens Erik Finde- rup valgt til at afløse Poul Nielsen.

Kassereren i Bernadottegårdens bestyrelse, Helge Hansen, redegjorde derefter for, hvorfor formanden for bestyrelsen og han selv ikke havde kunnet underskrive »gården«s regnskab. Efter gennemgangen af regnskabet havde der vist sig et underskud for 1990 på kr. 314.310,-, og det fremgik ikke af regnskabet, at der skulle være overført eller givet tilbagebetaling for kommunens overskridelse af daghjemskørslen med kr. 526.557, der ifølge budgettet kun skulle være på kr. 370.000. Ej heller var der foretaget henlæggelsespenge til vedligeholdelse.

Endvidere havde svømmebassinet været lejet ud for kr. 392.700 til forskellige klubber, spædbørnsbadning med videre, og beløbet var gået i kommunens kasse. - Havde også syntes, det var unødven-

dig at hæve priserne på maden.

På denne baggrund finder formand og kasserer ikke, det er forsvarligt at underskrive regnskabet, idet de havde brugt mange timer med at gå det ordentligt til bunds. - De havde derfor sendt regnskabet retur uden underskrifter, samt et medfølgende brev med begrundelse derfor. Materialet var sendt til økonomi- og planlægningsafdelingen, bestyrelsesmedlemmerne, borgmesteren og forstanderen. Ligeledes havde Villy Mørk Jensen fået en kopi.

Iøvrigt have Helge Hansen sendt et brev til Villy Mørk Jensen den 19.3.91, hvori han stillede sit mandat til rådighed fra den 8. april, idet der var nogle, der havde givet udtryk for, at de fire bestyrelsesmedlemmer stillede deres mandater til rådighed. Måtte beklage, at folk udtalte sig om forhold, de samtidig erkendte ikke at have kendskab til, idet budget og regnskab er en vigtig ting, uanset stedet. Da Helge Hansen efter bedste overbevisning havde udført et arbejde i henhold til love og vedtægter, finder han det under sin værdighed at fortsætte.

Formanden for Bernadottegårdens bestyrelse, John Nielsen, havde også skrevet et brev, hvori han heller ikke ville fortsætte, men havde endnu ikke afsendt det.

På forespørgsel fra Jakob Jensen, om der ikke var en mulighed for, at de to ville fortsætte, udtalte John Nielsen og Helge Hansen, at hvis det var muligt at få et møde i stand med forstanderen - som der var samarbejdsvanskeligheder med - og de kommunale repræsentanter samt S sammenslutningens forretningsudvalg, så man kunne få drøftet tingene igennem og få fastslået og accepteret, at det er Bernadottegårdens bestyrelse, der er øverste myndighed. Hvis dette kunne lade sig gøre, ville John Nielsen og Helge Hansen undlade at gå til det førstkommende møde, men overlade til forretningsudvalget og de to andre af S sammenslutningens bestyrelsesrepræsentanter dernede at få bragt det foreslåede møde i stand. Bestyrelsesrepræsentanterne fra S sammenslut-

ningen havde jo gennem flere år mange gange deltaget i møder på rådhuset uden deres bagland.

Det blev derefter vedtaget, at Birgit Fischermann og Ove Laursen skulle gå til mødet den 9. april, alene med det formål at få et møde i stand som foreslået. I mellemtiden ville John Nielsen og Helge Hansen vente på, hvad der kom ud af det.

### Ny formand for Rekreatiionsfonden!

Jakob Jensen valgtes som formand i stedet for Villy Mørk Jensen. I stedet for Poul Nielsen valgtes Peder Møller Madsen til fondsbestyrelsesmedlem.

Tiden var så fremskreden, at formanden afsluttede mødet med at takke for valget og love, at han ville gøre, hvad han kunne, for at få et godt klima.

Næste møde berammes til mandag den 27. maj kl. 16.00.

*Solveig Skjøtt  
Sekretær*

Har du været »langtidsillegalt« eller lignende, er det nødvendigt at blive »retlig anerkendt«, før alle dine kammerater fra den gang er borte. Det er nemlig din opgave at bevise, at du er omfattet af erstatningsloven, og er kammeraterne borte, er der ingen beviser, og så bliver du ikke anerkendt.

Din kone kan sikkert få både begravelseshjælp og enkepension efter erstatningsloven, når du er død.

Har du fortalt hende det?

Har du fortalt din kone at Frihedsfonden er det bedste sted, hun kan henvende sig om hjælp til at få ordnet sine økonomiske forhold, når du er død?

Frihedsfondens postadresse er Æbeløgade 1, 2100 København Ø.

# Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen afholder Landsmøde i Odense 28.-29. august 1991

Vi har nu fået styr på omtalte landsmøde. Hvor intet andet er anført, er alle arrangementer i »Huset« Sct. Jørgensgade 53, Odense.

Landsmødet begynder 28. august kl. 12, hvor Odense afdeling er vært ved en besked fra frokost. Øl, vand og snaps i kyllingeformat kan købes for henholdsvis øl kr. 7, vand kr. 5 og snaps kr. 30.

Der serveres kaffe efter frokosten.

Kl. 13.00 åbnes selve landsmødet. Hvis man er interesseret, kan man godt overvære mødet, men kun delegerede er tale- og stemmeberettigede. (Pladsen begrænset.)

Kl. 18.00 Festaften på Næsbylund Kro, Bogensevej 105-117, Næsby. Odense Pigegarde spiller fra kl. 17.20 til 18.15, hvis vejret tillader det, udenørs.

Kl. 18.15 Formand for Odense afdeling, Kurt Madsen, byder velkommen.

Der serveres festmiddag med følgende menu: Kold dampet laks med marinerede urter, grønne slikasparges. Kalvesteg stegt som vildt. Isbombe a la Næsbylund. Velkomstdrink, vine ad libitum. Kaffe med 1 likør eller cognac incl. prisen, som er kr. 190,00.

Aftenens talere er: Amtsborgmester Jens Peter Fisker. Amdsrådsmedlem for S.S.V. Flemming Meyer, Sydslesvig.

Aftenens underholdning leveres af: Skuespiller ved Odense Teater, Peter Damm-Ottesen med pianist. Underholdningsmusik og senere dansemusik ved Lars Nicolaisen.

Hvis nogen ønsker ordet for en kort bemærkning, max. 3 min., må henvendelse ske til Kaj Christensen, der leder aftenens forløb.

Efter middagen og inden kaffen serveres, vil der blive ca. en halv times tid til at cirkulere rundt og hilse på gamle venner.

Medlemmer, der er interesseret i at deltage i festafte-

n, er også velkomne til samme pris.

## 29. august 1991

Kl. 10.00 Landsmødet fortsætter

Kl. 12.00 Odense afdeling er atter vært ved en besked fra frokost.

Kl. 15.00 Landsmødet slutter.

Med venlig hilsen  
BESTYRELSEN

## Festaftenen

Som andet sted nævnt i Pigråd/Gestapofangen er den endelige »køreplan« for landsmødet i Odense den 28.

## Odense: Generalforsamling

Tilstede var hele bestyrelsen, socialudvalget og 28 medlemmer.

Dagsordenen som omtalt i forrige nummer af »Bladet« blev oplæst af den enstemmigt valgte dirigent Richard Andersen.

### Formandens beretning blev enstemmigt godkendt

Formanden sagde blandt andet om landsmødet: Bestyrelsen havde efter sommerferien arbejdet hårdt på at få dette på plads. Der var sendt 147 ansøgninger til kommuner, amter og fonde. Der var kommet svar på 70, og af disse er 55 pct. positive. Der er afsendt takkebrev til disse.

Vi har i dag tilsagn om kr. 80.000, så den side af sagen er i orden. Omtalte en kammeratskabsaften med deltagelse af vore sydjske venner. Omtalte julefesten, som var en stor og behagelig oplevelse. Herunder takkede han vore piger. Det er deres store arbejde, der er med til at opretholde foreningen.

Negativ var imidlertid omtalen af Odense kommunes 3. magistrat. Ikke nok med, at kommunen havde halveret tilskuddet til foreningen, så havde samme magistrat også afvist at give så meget som

og 29. august nu på plads. Derfor skal der her kun fortælles lidt mere om festafte-

nen. Festligt bliver det, når vore gæster ankommer til Næsbylund Kro, da at blive modtaget af Odense Pigegarde, der musicerer ved indgangen.

Senere, når vi er bænket, vil vor formand Kurt Madsen byde velkommen, og amtsborgmester for Fyns Amt, tidligere modstandsmand Jens Peter Fisker, vil holde festta-

len. Når den er slut, vil skuespiller ved Odense Teater, Peter Damm-Ottesen sammen med sin pianist stå for underholdningen med sange, viser og enkelte historier, af

selvfølgelig H.C. Andersen - vi er vel i Odense - men også ting af Nis Petersen, Benny Andersen, Holberg, Storm P., Bertold Brecht og Siegfried Petersen. Ind imellem denne underholdning vil Flemming Meyer, der er amtsrådsmedlem for SSV i Sydslesvig tale om nynazismen i det samlede Tyskland. Altså både morsomt, men også stof til eftertanke.

Vi glæder os her i Odense til at se jer, og sammen få den dejlige oplevelse, en sådan festaften kan blive.

Men et forlangende: Ta' nu humøret med, og husk tilmeldingsfristen.

kc

een krone til landsmødet. Formanden takkede for det gode samarbejde i bestyrelsen og med socialudvalget.

### Medlemsønsker

Til beretningen havde følgende ordet: Evald Lægteskov om større fremmøde til kammeratskabsaftenerne.

Hans Peter var utilfreds med, at stolene var »sat op«. Minna Dahl spurgte, om det var en idé med film m.v. Kaj talte om eventuelle foredragsaftener. Henning Jensen mente, at det var en idé med Robert Dalskov som taler. Niels Sørensen talte for udflugter, og endelig Børge Lillesø ville have præciseret, at børn og børnebørn måtte komme til disse aftener. Det må de, det har de altid måttet.

### Regnskab

Regnskabet blev enstemmigt godkendt. Til regnskabet havde følgende ordet: R.A. mente, at vi igen skal se på et beløb til Horserød mindesmærket. R.A. om et besøg hos rådmand Ruth Larsen, og at der skulle være flere med (delegation). Tony fortalte, at det var bedst med flere til besøg hos rådmanden. Det var hans erfaring. Lægteskov foreslog følgende delegation:

Richard Andersen, Kurt Madsen, Axel Søndergaard, Chr. Pedersen og Ruth Gjersing. KC ville ikke med. Bodil Jensen ønskede sidste års regnskab vedlagt det nuværende. Ikke vedtaget.

### Socialudvalgets beretning

Ved Axel Søndergaard, som omtalte, at enkesager og medicintilskud tog meget lang tid. At ved al tandlægearbejde skal der indhentes tilbud først. At medicinregninger ved apotekets accept kan sendes direkte fra apoteket. omtalte en kørestolssag. Lægteskov fortalte, at det var meget vigtigt, at journalnummer påføres regningen til arbejdsskadestyrelsen. At ved håndkøbsmedicin kan der - hvis den er udskrevet på recept af lægen - også indsendes og dermed refunderes.

### Indkomne forslag

Der var kun bestyrelsen til delegerede til Landsmødet den 28. og 29. august. Følgende blev enstemmigt valgt: Axel Søndergaard, Richard Andersen, Ruth Gjersing, Minna Dahl og Niels Sørensen. Suppleant: Villy Gøhns. KC frabad sig valg, da han er udset til at »styre« landsmødets festaften.

Formanden oplæste et brev til kulturrådmand Søren Møller om vedligeholdelsen af Frøbjerg Bavnehøj. Herunder omtalte RA hans og Kristian Hansens besøg hos amtsborgmesteren om samme emne, og at dette havde givet resultat.

Richard Andersen talte for et etårigt socialt seminar, hvor alle medlemmer kunne være med. AS mente, at et etårigt seminar var godt, men kun for socialudvalgene. Der blev intet besluttet.

#### Valg til bestyrelsen

Alle valg var genvalg. Dog ønskede kassereren kun valg for et år. Dette var alle glade ved, da det havde været uheldigt, at kassereren skulle afgå netop nu med det meget store arbejde omkring landsmødet. Vi takker RG for dette.

1. suppleant Minna Dahl, 2. suppleant Edmund Ludvigsen.

Revisorer: Genvalg af Vagn Foldager og nyvalg af

Emmy Foldager.

Socialudvalget genvalgt enstemmigt.

#### »Bladet«

På grund af nedskæringen fra Odense kommune blev vi enige om, at »Bladet« kun udkommer med 5 numre i 1992, og med 60 A5 sider mod nu 6 numre med i 1990 sammenlagt 68 sider. Der spares her med trykning og porto ca. 1000 kr. Juni-nummeret udgår.

BEMÆRK: Der mangler ikke »stof«. Tværtimod.

#### Eventuelt

Carlo omtalte Walthergruppens henvendelse til bestyrelsen, men det viste sig, at det ikke var den samlede Walthergruppe, der stod bag henvendelsen, så dirigenten stoppede generalforsamlingen. Det var en kedelig pludselig afslutning på en ellers glimrende og meget »givtig« generalforsamling.

kc

det skal bevises, at pengene er anvendt til formålet. Dette vil kassereren senere gøre rede for.

Den 4. maj nedlagde vi krans i Mindelunden og oplevede atter en gribende højtidelighed. Fakler langs stierne og faner ved monumenterne. Orkestret spillede, og Zahles pigeor sang for de tusinder af mennesker, der var samlet i det smukkeste vejr. Atter vil jeg opfordre jer til at deltage i denne højtidelighed.

#### Ved Rorupstenen

Den 9. august lagde vi krans og blomster ved mindestenen for de 11 frihedskæmpere, der skammeligt blev mejet ned af tyskerne, idet en dansk stikker havde opfordret til flugt under et kort ophold ved grøftkanten.

Ved mindestenen blev der holdt en kort andagt, hvorefter vi kørte til Rorup Friskole, hvor der blev serveret kaffe og brød. Igen en meget hyggelig sammenkomst, hvor der blev talt og sunget.

Efter flere års gæstfrihed havde vi denne gang to af vore standere med. En til forstander Kofoed på skolen, og en til pastor Hanne Dreyer. Hun var ikke selv til stede, men havde sørget for en hjælpepræst. Hun modtog standeren og ville sørge for, at Hanne Dreyer fik den. Begge standere er forsynet med en sølvplade med modtagerens navn. Pastor Dreyer har ringet til os og takket hjerteligt for den smukke tanke.

#### Uheldigt postvæsen

Den 18. september vedtoges det at sende indbydelse til novemberfest den 10. november. Brevene blev afsendt som sædvanlig og mod behørig kvittering fra posthuset. Efter nogle dages forløb begyndte en del af brevene at komme retur til os. De var ikke frankeret. Modtageren nægtede at betale strafporto, og andre ringede og spurgte, hvad meningen var. Harre og jeg for på posthuset og fik her oplyst, at alle brevene fejlagtigt ikke var blevet stemplet, men blot videresendt til diverse posthuse.

Stort postyr. Vi måtte i gang med 400 nye indbydelser med forklaring på det skete. Ikke underligt, at medlem-

merne blev forvirrede. Først et brev med strafporto. Så et brev med, hvad der var sket, samt at man kunne betale ved indgangen. Nogle havde betalt på det første brev, andre på det andet og andre bestilte plads pr. telefon. Joh, der var gang i den.

#### Ventede 70, men der kom 117

Som noget nyt havde vi lagt spisningen til kl. 13, og i stedet for gule ærter fik vi andesteg og dessert. Selvfølgelig skal restauranten have et antal, så jeg bestilte 70, men interessen var så stor, at antallet kom op på 117, alt, hvad der kunne proppes ind. Det var meningen, at vi skulle have kaffe, hvor vi havde spist, men værten bad så mindeligt, om vi kunne tage kaffen på 1. sal.

Det var jo Mortensaften med mange gæster om aftenen. For os var det en glimrende løsning, og vi fik afviklet kaffebord og bankospil til alles tilfredshed. Alt i alt synes jeg selv, at vi trods alle genvordigheder havde en god eftermiddag.

De eneste, der var lidt kede af det, var vore tre glimrende musikere. Der var simpelt hen ikke plads til dem, men de fik spillet banko i stedet for. Alle var glade og alle fik et askebæger i anledning af 10 års fødselsdagen.

Det spøger stadig med spørgsmålet om foreningens ophør. Der tales stadig om 1995, men ingen ved noget konkret. Så snart der er nyt, vil alle 396 medlemmer blive underrettet, så tag det ganske roligt. Jeg kan forsikre alle om, at bestyrelsen arbejder for foreningen og altid er parat til at hjælpe, hvor der er behov. Ring til os **tirsdays mellem 10 og 13**, men husk, der er ferielukket 12. juni-19. august.

Så vil jeg også lige fortælle, at jeg for en uge siden var til generalforsamling med Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-1945.

#### De to, der er ekskluderede

Blandt mange ting blev der talt meget om Bernadotttegården. Her har det den sidste tid ikke gået så godt, som man kunne ønske sig. Der blev talt en del om to personer, der laver en masse muldvarpear-

# Omegnsafdelingen Generalforsamling

## 2 medlemmer blev ekskluderede

Generalforsamlingen blev afholdt i Nyropsgade 22. Som noget nyt prøvede vi i år at starte kl. 13, og det viste sig at være en god ide, da det viste sig, at der mødte 70 medlemmer.

Til at begynde med var foreningen vært ved en beskeden frokost og en øl kl. 13. Klokkeren 14 åbnedes generalforsamlingen.

Formanden bød velkommen og indledte med at mindes 18 medlemmer, der var afgået ved døden det sidste år. Fanen sænkedes, og man iagttog et minuts stilhed. Æret være deres minde.

Derefter gik man over til dagsordenens valg af dirigent. Bestyrelsen foreslog Solveig Skjøtt, der blev enstemmigt valgt. Solveig modtog valget og konstaterede, at general-

forsamlingen var lovligt indvarslet. Oplæste dagsordenen og gav derefter ordet til formanden.

Formandens beretning var en gennemgang af hvad der var sket i årets løb. Beretningen blev enstemmigt vedtaget.

Vedrørende foreningens drift siden sidste generalforsamling kan jeg oplyse, at vi har afholdt 5 bestyrelsesmøder på Geels Gaard.

Det er jo ikke de store problemer, der tårner sig op. Et enkelt problem har dog været, at vi har været i svær nød for en fotomaskine, og da vi ikke vælter rundt i penge, søgte vi tilskud fra tipsmidlerne. Svaret var positivt, og i efteråret modtog vi 25.000 kr. i støtte. Denne støtte er øremærket til kontorudstyr, og

bejde. Det var vedr. skrivelser i dagspressen og diskussioner med beboerne, så meget, at beboerne er blevet ganske skrækslagne over forholdene, som de blev udlagt af disse to personer.

Samme to personer er medlemmer hos os, eller rettere var, idet vi på et bestyrelsesmøde fandt deres adfærd så nedrig, at det i omtaler skader både Bernadottegården og Omegnsafdelingens gode rygte, så vi har ekskluderet dem begge.

Jeg har overladt kopi af brevet til de to ekskluderede, til Sammenslutningen.

Dette var i store træk, hvad der er at berette om foreningens arbejde i året, der gik siden sidste generalforsamling og lidt om, hvad der vil ske fremover.

Jeg vil slutte med at sige tak til de fremmødte, og ligeledes vil jeg takke bestyrelsen for godt samarbejde.

Jeg vil ønske, det må gå lige så godt for den til enhver sidende bestyrelse.

Ekskluderede: Robert Mangaard og Eduard Peter Valdemar Kamp Jensen.

#### **Socialsekretæren har ordet**

Socialsekretær Kai Wadsbach oplyste, at det er blevet sværere at få sager igennem, og kendelsen lyder oftest på: Uændret.

Vi har haft henvendelser fra flere, der ville søge erstatning, men når vi skal undersøge ansøgerens forhold under besættelsen, viser det sig, at de, der skal dokumentere ansøgerens modstandsarbejde, i mange tilfælde er døde.

Vi har, som vi hørte før, mistet mange gode kammerater, men enkesagerne går fint igennem.

Endnu en gang vil jeg sige, at hvis I skal have tandbehandling eller nye tænder, skal I først have tilbud fra tandlægen, der skal indsende dette til arbejdsskadebestyrelsen.

I det sidste år har der været 56 sager, og vi har fået følgende kendelser:

- 10% 1
- 25% 2
- 50% 5
- 65% 6
- 75% 3
- 85% 2
- 100% 4

Ialt 23 + 33 uændret. Herudover er 18 enkesager.

Beretningen blev enstemmigt godkendt.

Kassereren gennemgik årets regnskab, der viser en egenkapital på kr. 37.703,77. Gjorde rede for det fra tipsmidlerne bevilgede beløb på kr. 25.000. Indkøbet består af 1 fotokopimaskine, 1 skrivemaskine, 1 regnemaskine, 1 kaffemaskine samt 1 telefonsvarer. Forslag om afskrivning af varelager vedtaget.

Regnskabet blev enstemmigt godkendt.

#### **2 nyvalg til bestyrelsen**

Valg af bestyrelsen resulterede i, at da Frode Thorshøj ophører grundet sygdom, og da Doris Petersen gerne vil ophøre af private årsager, vedtoges det enstemmigt at fortsætte med følgende bestyrelse:

## **Gestapofangerne, Århus afdeling Finland 14-22 august 1991**

Praktiske oplysninger:

Rejsens pris: kr. 4.200.

Tilmelding: Senest 1. juli 1991 - med betaling af depositum kr. 100.

Betaling af restbeløb: Senest den 15. juli - kr. 4.100.

Ved afbestilling er det erlagte depositum tabt. Ved afbestilling senere end 14 dage før afrejsen men inden 24 timer før afrejsetidspunktet tilbagebetales 50% af rejsens pris. Sker afbestilling indenfor 24 timer før afrejse tilbagebetales intet - dette er almindelige betingelser.

For at rejsen kan finde sted, skal der være mindst 30 deltagere - højst 50.

I rejsens pris er inkluderet halv pension, hvilket vil sige alle morgenmåltider, middag den 14., 15., 16., 17., 19., 20., 21. samt frokost den 18. og 22.

Vi kan lave kaffe i bussen, og vi medbringer drikkevarer i begrænset omfang. Det vil være praktisk at medbringe madpakke den første dag, selv om der er mulighed for at spise i Molsliniens færgestaurant på vejen.

Husk at have en håndtaske med toiletartikler m.v. til brug på færgeoverfarten til og fra Finland.

Formand: Johan Kanding  
Socialsekretær: Kai Wadsbach

Kasserer: Oluf Harre  
Bestyrelsesmedl.: Erik Vinther, Arne Christensen og Svend Aage Beyer (Styr)  
Suppl.best.: Martin Nivarro  
Revisor: E. Skov Jørgensen  
Revisorsuppl.: Martin Nivarro

#### **Fastsættelse af kontingent**

Bestyrelsen foreslog, at kontingentet nedsættes til kr. 75 for ord. medlemmer, kr. 50 for enker. Forslaget blev enstemmigt vedtaget.

Herefter afsluttede dirigenten generalforsamlingen og takkede for god ro og orden.

Formanden takkede bestyrelsen for godt samarbejde og takkede alle tilstedeværende for interesse og fremmøde.

## **Mindesmærke i Horserød afsløres 22. juni**

Lørdag den 22. juni vil kunstneren Per Ulrichs mindesmærke blive afsløret ved en højtidelighed i Horserødlejren i Nordsjælland. Her blev 2.000 danske fanger indespærret under den tyske besættelse i årene 1941-1944.

Fangerne kom fra alle samfundsgrupper. Nogle sad der i kortere tid, andre i mere end to år. Mange sendtes til tyske kz-lejre, og nogle blev henrettet.

Komiteen for Horserød-Mindesmærket har fundet tiden inde til, at der ses et minde i denne store fangelejr om de skæbnesvangre år.

Komiteens arbejdsudvalg arbejder i fællesskab med Helsingør kommune, fængselsvæsenet med flere på den endelige udformning af programmet for højtideligheden den 22. juni kl. 13.00.

Den store indsamling til monumentet er forløbet pænt, og der modtages stadig bidrag. De kan indbetales på:

Postgirokonto 9 49 49 79  
c/o advokat Kirsten Bindstrup

Vestergade 12, 1.  
1456 København K.

Tidligere fanger og modstandsfolk med pårørende er velkomne til at deltage i arrangementet. Mere detaljeret program vil blive sendt til fange- og modtandsforeninger.

For komiteen  
Villy Karlsson

\*

### **Om forsiden:**

På Torvet ud for Hotel Dania i Silkeborg rejste tyskerne en høj flagstang til hagekorsflaget. Flaglinen blev ofte skåret over, og på tysk forlangende måtte politiet holde vagt ved stangen i lange perioder.

\*

### **Se bagsiden:**

Frihedsfonden har fået nyt telefonnummer: 39 27 35 00

»Arrangørerne«

## Velbesøgt generalforsamling

### Med omfattende program

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme afholdt en velbesøgt generalforsamling den 19. april 1991 i Parolesalen i Nyropsgade i København.

Formanden Hans Bøjlund, Kolding, der netop har overtaget formandsposten efter Villy Mørk Jensen, bød forsamlingen velkommen og bad de fremmødte om at rejse sig for at mindes de mange kammerater, vi havde mistet i den forløbne periode.

Man gik derefter over til dagsordenens første punkt valg af dirigent. Valget faldt på Jakob Jensen. Jakob takkede for valget og kunne fastslå, at generalforsamlingen var indkaldt efter lovene og håbede, at denne ville blive afviklet som vi plejer. Jakob Jensen gav derefter ordet til formanden for beretning.

### Valg af ny formand

Hans Bøjlund indledte sin beretning med at oplyse, at foreningens formand gennem mange år, Villy Mørk Jensen, Thisted, i et brev til forretningsudvalget af 28. marts i år havde meddelt, at han nedlagde sit mandat som foreningens formand. Dette havde bestyrelsen taget til efterretning og i et brev af 7. april takket Villy for den tid, han havde arbejdet for foreningen. I henhold til foreningens love havde bestyrelsen valgt Hans Bøjlund til formand i den resterende periode. Man respekterede, at Villy havde trukket sig tilbage af helbredsmæssige grunde.

Derefter gik Hans Bøjlund over til den egentlige beretning og omtalte Helge Hansens og John Niensens store arbejde som medlemmer af bestyrelsen for Bernadottegården i Roskilde. Det var et fantastisk arbejde, de havde udført, som vi kunne være stolte af. Man forstod godt, at de havde valgt at trække sig ud af dette arbejde, når de

ikke havde fået den anerkendelse, som de burde have haft.

Hans gennemgik derefter de mange aktiviteter, foreningen havde gennemført i den forløbne periode og omtalte bl.a. overrækkelsen af vor æresstatuette til Civilforsvarsstyrelsen ved en reception i Frihedsfondens lokaler den 20. april i år. Endvidere omtaltes vor deltagelse i mindehøjtidelighederne for 45-årsdagen for afslutningen af den anden verdenskrig i dagene 3. til 5. maj 1990 i Neuengamme, Hamborg og Neustadt for ofrene fra Cap Arcona m.m. Endvidere havde man deltaget i afsløringen af Tårnet i Frøslev-lejren og deltaget i indvielsen af en museumsbygning i Ladelund.

Hans omtalte brydningen i den franske Neuengamme-forening, der havde medført fru Rene Aubry's tilbagetræden som præsident for Amicale Internationale de Neuengamme (AIN). I hendes sted var Robert Pincon, Frankrig, blevet valgt til ny præsident ved generalforsamlingen i A.I.N. i Tjekkoslaviet i oktober 1990.

### Nytårsfest om dagen

Hans Bøjlund fremhævede vor mødevirksomhed, blandt andet nytårsfesten, hvor det havde vist sig at være en god idé at mødes om dagen. Også sammenkomsten på Bernstorff Slot havde været en succes med stor tilslutning.

Formandens beretning blev vedtaget uden diskussion.

John Nielsen kunne have ønsket en mere indgående beretning om Bernadottegården. Men syntes iøvrigt, at det var velgørende at høre vor nye formands udførlige beretning.

Birgit Lærche fremlagde som sædvanligt et fint regnskab. Det fremviste et mindre underskud. Dette skyldes bl.a., at mange af vore medlemmer er gået bort. Man havde ikke tænkt at hæve kontingentet. Regnskabet blev vedtaget med akklamation.

### Færre i bestyrelsen

Bestyrelsen havde fremsendt et forslag til ændring af foreningens vedtægter med bl.a. nedsættelse af bestyrelsen til formand og seks bestyrelsesmedlemmer mod tidligere formand og otte bestyrelsesmedlemmer. Forslaget blev vedtaget uden diskussion.

Derefter gik man over til valg. På valg i år som medlemmer af bestyrelsen var Axel Lauritzen, Birgit Lærche og Helge Hansen. Alle blev genvalgt. Som suppleanter til bestyrelsen valgtes Jørgen Lind og Aage Kirk. Som fanebærer Ove Laursen og som revisorer Cornelius Olesen og Erik Eilers.

### Tanker om fremtidige arrangementer

Man gik derefter over til punktet fremtidigt arbejde. Her udtalte formanden, at han havde gjort sig mange tanker herom. Selvom vi bliver ældre, lever vi med og vil gerne blande os i begivenhederne.

Formanden havde planer om at arrangere en fællestur til sommer til Sydhavsøerne for at besøge en modtagelseslejr for flygtninge. Omtalte arbejdet i Frøslevlejren med de mange museer og fremviste en meget smuk folder, som man havde fremstillet i den forbindelse.

Hans mente, at vi burde benytte Røde Kors Centret til forskellige sammenkomster på tider, hvor vi kunne få særdeles gode tilbud om ophold. Man havde også gjort sig tanker om en ændring af pilgrimsrejserne til de tidligere lejre i Tyskland, hvor man ville dele sig i hold og besøge flere forskellige udekoman-doer, således at det ikke kun blev lejrene ved Meppen.

Arne Hedegaard omtalte nytårsfesten, der var blevet lagt om dagen. Det havde været godt. Det er godt med nye ideer, de skal frem. På forespørgsel fra Keld Olesen Løkken, blev der under punktet eventuelt redegjort af Jakob Jensen for de nye regler for hæderspengene, der netop er vedtaget i Folketinget.

På opfordring fra flere sider redegjorde Helge Hansen udførligt om problemet omkring Bernadottegården i

Roskilde.

Jakob Jensen kunne derefter afslutte mødet med en tak til forsamlingen for god ro og orden.

\*

Ved et bestyrelsesmøde den 20. april konstituerede bestyrelsen sig som følger: Næstformand Helge Hansen, kasserer Birgit Lærche, sekretær Niels Otto Køster, foreningens repræsentant i Sammenslutningen af danske Fanger Birgit Lærche og foreningens repræsentant i A.I.N. Jakob Jensen. Festudvalg: Hans Bøjlund, Helge Hansen og Birgit Lærche.

NK

## SACHSENHAUSEN

### Årsmødet

Sachsenhausen afholdt sit ordinære landsmøde den 4.-5. marts i Odense. Mødet begyndte den 4. kl. 18 med festmiddag.

Festtaler var redaktør Kaj Christensen, der blandt andet udtalte, at 4. marts var årsdagen for pave Pius XI udstedelse af den encyklopædi i 1937, hvori han tog afstand fra nazismen. Hans efterfølger, Pius XII så lidt anderledes på det og var vel nærmest en »medløber« overfor nazismen og fascismen. Det fortæller lidt om den personlige ansvarsfølelse og den magt, der udspringer deraf.

I den forfærdelige golfkrig har vi set statsmagterne og militæret svække den journalistiske frihed. Den dybdeboende journalist er i dag en undtagelse. Journalisterne »kryber« for magten.

Ved magtskiftet og samlingen i vort sydlige udland søges nu også historien forfalsket. Mindesmærker ved KZ-lejrene suppleres nu uden saglig dokumentation - med »mindet om stalinismens ofre« 1945-1950.

Den journalistiske opgave i forbindelse hermed må være at undersøge, om ikke disse »stalinismens ofre« var krigsforbrydere, SS'er og nazister, hele det pak, der torturerede, nedværdigede og dræbte modstandsfolk fra hele Europa.



»Håbets Port« ved Horserød-lejren. Monumentets skaber er vor sachsenhausenkammerat Per Ulrich. Det er en æressag for os, at det indvies på 50-års dagen for den grundlovsstridige fængsling af vore kammerater den 22. juni 1941. Støtten kan ydes ved betaling til indsamlingen både privat og ved bevilling af foreningens midler. Desuden kan der tegnes tilsagn om kaution med begrænset risiko.

Formanden omtalte repræsentantskabsmøderne i »Udvalget af tidligere fanger og modstandsfolk« (FIR).

De store problemer her er opløsningstendenserne i Østeuropa. Karakteristisk er, at Sovjetunionens veteranforening har indmeldt sig i den internationale forening, der bl.a. rummer SS'er. Om den forlader FIR er ikke klart. Gør den det, er det en katastrofe.

Han omtalte bestyrelsesmøderne i »Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen«. Her var vor store hovedpine de ufredelige forhold i Bernadottegårdens bestyrelse.

Også Sammenslutningens rejsning af erstatningssag mod det nyforenede Tyskland ved Jørgen Jacobsen blev bemærket. Sagen var med Jørgen Jacobsen i de bedste hænder, men formanden var ikke optimistisk. Når et land er svækket efter en frygtelig krig *kan* det ikke betale, når det har genvundet sin magt, *vil* det ikke.

Den Internationale Sachsenhausen-Komités (ISK)'s

problemer ligner selvfølgelig meget FIR's, men vi står stærkere. ISK har kontaktet regeringerne i Bonn og landsregeringerne i forskellige Länder og klaget over historieforskningerne og afskedigelsen af museernes personale. Specielt over forsøget på at oprette mindesmærker over SS-soldater og krigsforbrydere ved lejrene. Vor forening har kontakt med Villy Mørk Jensen fra Neuengamme-foreningen og Hans Andersen fra Buchenwald om problemet.

ISK's fortsatte virke er meget vigtig, og den stærke franske forening er en garanti for, at dets virke fortsættes. Plenarmødet i Dortmund den 27.-30. marts forberedes, og Danmark bliver repræsenteret af Lilian Olsen, Gerda Søgård og formanden.

#### Mange indlæg i diskussionen

Diskussionen af beretningen medførte mange indlæg, først og fremmest af Evald Lægteskov, som bl.a. klagede over vedligeholdelsen af monumentet på Frøbjerg Bavneshøj. En klage til myndighederne over vedligeholdelsen blev vedtaget. Forholdene i Bernadottegårdens bestyrelse blev indgående drøftet. Der er enighed om, at sammenslutningens bestyrelse har svigtet ved at undlade at vælge de to bedst kvalificerede kammerater ind i Bernadottehjemmets bestyrelse. Det er meget alvorligt for vor anseelse.

*Peder Søgård*

## Plenarmøde i Dortmund på højt plan

Den Internationale Sachsenhausen Komité (ISK) afholdt plenarmøde i Dortmund skærtorsdag og langfredag.

Delegerede mødte fra 11 nationale foreninger, desuden forelå der afbud fra 6 foreninger, kammeraternes økonomi, alder og helbreds-tilstand var den almindelige begrundelse.

Plenarmødets drøftelser afslørede, at kredse i Tyskland pønsede på at udnytte de politiske omvæltninger til historieforskning.

De vil lade KZ-mindesmærkerne og museerne omfatte »stalinismens« ofre og er begyndt at opsætte mindetavler om dette begreb. Dette uden iøvrigt at fremlægge konkrete kendsgerninger om disse »ofre«.

I øst som i vest internedes SS-folk, lejrenes bevogtningsskandaler, bødler og andre nazistiske krigsforbrydere.

Har der blandt disse elementer været uskyldigt mistænkte tyske borgere, må de skaffes æresoprejsning, hvis de ikke allerede har fået det, men mindet om vore døde kammerater skal ikke besmudses med dette pak af krigsforbrydere.

#### Vi vil værne om vore mindesmærker

Derfor besluttede plenarmødet, at kampen for at bevare værdige mindesmærker og museer ved KZ-lejrene skulle være ISK's hovedopgave i det kommende år.

Blandt andet derfor oprettedes en post som sekretær for mindesmærkerne, med sæde i ISK's sekretariat.

Til sekretær valgtes fungerende generalsekretær Karl Stenzel, Berlin, med akklamation.

Til ny generalsekretær valgtes Otto Preuss, Belgien. De øvrige valg var genvælg.

Nogle nødvendige ændringer i statutterne vedtoges.

Status med tre tyske foreninger indenfor ISK fandtes særdeles værdifuld og bibeholdtes.

Plenarmødet holdtes i

Det er derfor vigtigt, at gamle håftlinge fra alle KZ-lejre sammen med tidligere modstandsfolk rejser til KZ-lejrene, viser vort ansigt - står ansigt til ansigt over for dem, der nu skal forklare de besøgende, hvad disse lejre var, og hvad de blev anvendt til. Vi skal være kritiske både overfor, hvad der berettes, og hvad der forties.

Efter festalen fortsattes med festmåltidet, hyggeligt kammeratligt samvær og dans. Vore odenseanske, kvindelige kammerater havde som sædvanlig arrangeret en dejlig fest for os.

#### De mere saglige forhandlinger

De mere saglige forhandlinger indledtes næste dag.

Formanden mindedes de kammerater, vi havde mistet i årets løb. Derefter gik han over til beretningen. Først opfordrede han til at støtte rejsningen af et monument,



Fra landsmødet i Sachsenhausen-foreningen: Fra v. Peder Søgård, derefter Evald Lægteskov.

Dortmund blandt andet fordi den tidligere overborgmester sad i KZ-Sachsenhausen i 8 år. Derfor er der tradition for meget gæstfri modtagelse med middag på rådhuset og velkomsttale af overborgmesteren eller hans stedfortræder. I år var det borgmester fru Marianne Wendzinski.

### 200-300 fanger mindedes

Desuden afholder Dortmund hvert år langfredag en mindehøjtidelighed i Rombergparken for de mellem 200 og 300 fanger, som nazisterne myrdede i påsken 1945 kort før de allierede befriede byen. Ved det storslåede mindesmærke, der er rejst på henrettelsesstedet i Bittermark, talte borgmesteren Marianne Wendzinski og mandede til aldrig at glemme nazismens forfærdelige forbrydelser. Derefter talte fhv.

Bremer-borgmester Hans Koschnik. Han knyttede de frygtelige begivenheder sammen med, hvad der nu ryster verden i Golfen og de tragiske nationale og sociale konflikter, der udspiller sig i Asien, Afrika og Sydamerika. Alt dette maner til en fortsat kamp for alle menneskers rettigheder, liv og frihed, en kamp, vi alle må engagere os i.

Meta Vannas fra Tallin, der er præsident for den internationale Rombergkomité, der står for mindesmærket over de henrettede og den årlige langfredagsmindehøjtidelighed, talte om racismen, antisemitismen, intolerancen og volden, som er i vækst i næsten alle europæiske, og særlig, østeuropæiske lande.

Der kan være mange forskellige meninger, udtalte hun, om, hvorledes det »eu-

ropæiske hus« skal indrettes, men for racismen, antisemitismen, neofascismen, krig og vold skal der i dette hus ikke være noget værelse fri.

Vicepræsident for foreningen af franske arbejdsdeporterede og tvangsarbejdere, Roland Ferrier, takkede de 2500 fremmødte og mindedes de Dortmundere, der satte livet på spil i frihedskampen mod Hitlerfascismen.

I tilslutning til mindehøjtideligheden nedlagdes krans. Mødet højtideligholdtes med musik af Dortmunds politiorkester, og korsang af Dortmund Mandssangforening.

Det var et styrket ISK, der afsluttede plenarmødet i Dortmund, men det er også store opgaver, der forestår for komiteen efter omvæltningerne i Østeuropa.

*Peder Søgård*

## Besøg i Sachsenhausen

### Sachsenhausenforeningen i Odense's rejse til tidligere KZ-lejre den 18.-23. april 1991.

Første dag den 18. april mødtes vi kl. 8.00 i Odense ca. 20 kammerater, og med en dejlig - støjfri - bus kørte vi til Jylland, hvor 8 jyske kammerater sluttede sig til os. Turen gik nu mod grænsen, og med et lille ophold her med fouragering videre med passende pauser mod Motel-Center Kirchheim med første overnatning. Dejligt motel - som kan anbefales. Selv efter 713 km's kørsel var vi egentlig ikke særlig trætte.

### 19. april

Turen gik nu, efter dejlig morgenmad, mod Berlin med ophold i Buchenwald ca. kl. 12.00. Vi fik speciel tilladelse til med bussen at køre i området, hvilket er dejligt - vi er jo ikke årsunger mere.

Efter at have set og for nogen måske også grædt en lille tåre, nedlagde vi en krans, flankeret af vore to faner uden for huset med torturkamrene. Der var for mørkt inde i huset - derfor!

Her holdt redaktør Kaj Christensen mindetalen. Han sagde bl.a.:

»I går fik jeg et lille kort med navnet »Natur- und Gedenkstätte Buchenwald«, vist som et smukt grønt område, og når vi står her, kan ingen forstå, at der her mellem 1937 og 1945 var indsat 265.000 fanger, hvoraf de 65.000 døde under store pinsler, ja under grusom tortur under nazityranniet, og dog, selv om vi ved, at historien ikke gentager sig, kan vi blive bange, når vi nu ser, hvordan vore politikere og embedsmænd i Tamilsagen vasker hænder. Fortidens politikere og embedsmænd vaskede sandelig også hænder i forhold til Nazityskland.

Vi husker - vi gamle KZ-fanger og modstandsfolk - hvordan emigranter fortrinsvis fagforeningsfolk, socialdemokrater og kommunister af danske myndigheder blev returneret til Nazityskland for at havne i KZ-lejre til tortur og død.

## Internationalt møde i Sachsenhausen

Sachsenhausen Komité Berlin West og den evangeliske Nicodemus Kirke, understøttet af Abteilung von der Volksbildung Bezirksamt Neu-Köln havde arrangeret en række mindeforanstillinger om KZ-Sachsenhausen, ialt 7 mellem den 3. marts og 20. april.

De foregik i Nicodemus-Kirken i Berlin, Neu-Köln og omfattede udstillinger, koncerter, foredrag og taler bl.a. af Bezirksbürgermeister i Neu-Köln, Frank Bielka og flere tidligere Sachsenhausen-fanger.

Afslutningen af arrangementerne foregik på Sachsenhausenmindestedet den 20. april kl. 10 i mindet om 46-års dagen for lejrens befrielse.

Der samledes denne dag tyskere, nogle hollændere og belgiere samt ca. 30 danskere,

disse sidste med bus fra Odense.

Ved mindesmærket blev der talt af ISK's generalsekretær, belgieren Otto Preuss, og der blev nedlagt krans bl.a. af odensekammeraterne. Det var med stolthed, at vi så mødet præget af så forholdsvis mange danskere og som eneste faner de to dannebrog, som odensekammeraterne havde medbragt.

Også i museet nedlagde den danske gruppe en krans ved den danske afdeling.

Efterfølgende var der sammenkomst i Nationernes Sal, hvor Hans Beimler-koret og Nicodemus koret sang og reciterede værker af bl.a. Brecht og den tidligere Sachsenhausen-fange, Wolfgang Szepansky.

For den danske Sachsenhausenforening talte Peder Søgård. Han sagde bl.a.: - Vi, der advarede mod den grufulde krig i Golfen, gjorde det ikke for at skåne krigsforbryderen, Saddam Hussein eller forsvare hans uhyrlige forbrydelser.

Vi gjorde det, fordi den systematiske brug af højteknologi til at destruere mennesker og uhyre materielle værdier, ville skabe flere proble-

mer end den kunne løse.

Vi fik desværre ret, fx den ulykkelige kurdiske folkeflugt med dens lidelser og død. Den minder os om vore kammeraters skæbne ved afslutningen af 2. verdenskrig: »Dødsmarchen Sachsenhausen-Wismar«.

Derfor mindes vi atter vore døde kammerater, og spørger os selv, hvad vi kan gøre for at bekæmpe krigen og dens forbrydelser.

Vi skal kæmpe mod historieforfalskningen og krigsforherligelsen, det er vor pligt.

Et led i denne kamp er at forhindre mørke magter, der i dag forstærkes, i at besmudse mindesmærkerne over vore kammerater med mindetavler og lignende over de krigsforbrydere, SS-folk, fangevogtere og andet pak, som blev interneret i lejrene efter befrielsen april-maj 1945.

Skulle der være uskyldige mennesker mellem disse forbrydere, må de skaffes æresoprejsning på anden vis.

Talen, der holdtes på tysk og dansk, afsluttedes med et æret være vore døde kammeraters minde.

*Peder Søgård*

**- Når demokratiet og diktaturet taler sammen, må man desværre benytte diktatorens sprog - han forstår ikke andre.**

*(Tegneren Jens Hage i Berlingske Tidende)*

Nu står vi så her i Buchenwald med en lidt »klemt« fornemmelse og en usikkerhed om, hvad der skal blive af dette - for så mange - efterladte sidste mindsted. Vi har hørt - vi har læst - at de museumsfolk, som vi ved, har gjort et stort og uegennyttigt arbejde, er blevet opsagt fra deres stillinger, at de skal fratræde. Jeg ved, at det kan vi ikke blande os i, men vi håber på, at mindstederne kan blive videreført på en sådan måde og i en sådan ånd, at vi gamle håftlinge stadig fremover kan mødes her og mindes de kammerater fra hele Europa, der aldrig igen så deres hjem.

Nazityranniet forhindrede det!

Vi lovede disse kammerater, som ligger her, at de aldrig skulle blive glemt, og det bliver de ikke, men myndighederne i det »samlede« Tyskland må hjælpe med til vedligeholdelsen af disse mindsteder og må forhindre historieforkælvning.

Vi vil være - skal være - dem, der minder den nye generation, såvel hjemme i Danmark, som ikke mindst på dette sted om, at det, der skete her, og hvad dette Nazipak stod for, aldrig må genopstå.

Det er den nye generations politikere og den frie presse, der skal være garanten for, at dette er og bliver fortid.

Nazismen var, og kan igen, blive et ondskabens imperium.

Lad os gemme, men aldrig glemme.«

Fra Buchenwald kørte vi mod Berlin, hvor vi ankom noget sent på grund af megen trafik og en del »stau«.

Vel ankommet til City Hotel på Kurfyrstendamm efter en køretur på 453 km skal følgende oplyses - pænt beskrevet - Hotellets organisation eller mangel på samme gjorde, at nogle ikke kunne få de bestilte dobbeltværelser, selv om disse var bestilt for mere end en måned siden, at enkeltværelserne var uden bad og toilet, at standarden var lav. Ikke mere om det City Hotel, det var ikke værd at gemme på! Dejlig aftensmad omend sent - og ikke på hotellet.

#### Den 20. april

Afgang kl. 8.30 mod Sach-



Ved monumentet i Sachsenhausen 20. april.

senhausen, hvor vi mødtes med mennesker fra andre nationer (se Peder Søgårds beretning andetsteds i bladet). Flagene fra de nationer, der har haft fanger i lejren, plejer at vaje på en sådan dag - dagen, hvor lejren for 46 år siden blev befriet, men ikke denne dag. Værre blev det, da vi erfarede, at der i lejren var indrettet en mindestue for, hvad man kaldte Stalinismens ofre fra 1945 til 1950. Ingen ved, hvem disse »ofre« er, var det SS? var det Gestapo? Vi ville i hvert fald ikke acceptere, at der blev henvist til denne stue, medens vi var i lejren, så vi overløbede skiltet med en SORT affaldssæk. Den blev dog revet ned, men så overdækkede vi skiltet med en dug, og den blev der ikke rørt ved - medens vi var i lejren.

#### Den 21. april

Afgang kl. 9.00 mod Trep-tow for at besøge det imponerende russiske mindesmærke for de faldne i angrebet på Berlin. Imponerende er det og for russerne et mindesmærke af stor betydning - men særlig kønt er det nu ikke - set med mine øjne.

Herfra mod Oranienburg og dermed til kvindelejren

Ravensbrück. Her nedlagdes to ranse. En ved mindesmærket og en blev ophængt på Danmarksuren.

Ved mindestenen holdt Alice Kofoed - datter af tidligere KZ-fange - mindetalen flankeret af vore to faner. Hun sagde bl.a.: »Hver gang man står på KZ-jord, føler man sig knugget og meget lille. Det er fornedrelsens jord, som er vædet med blod af de utallige ofre, som inden dødens befrielse, måtte lide ufattelige lidelser. Man fatter ikke, at så megen ondskab kan udklækkes i den menneskelige hjerne, medens vi var i lejren, som også kan være kreativ og opfindsom til gavn for menneskeheden. Man siger, at krige udkæmpes af mændene, men også her står der kvinder bag. Dem, der blev efterladt hjemme med ansvaret for børnene og de gamle, og dem, der ofte uskyldigt blev deporteret til KZ-lejre.

Der er grædt mange tårer, når angsten overvældede, men ser man på de gamle fotos af kvinder fra KZ-lejre, er det ikke tårer, man ser, men resignationen, håbløsheden lyser ud af øjnene. Det gør et stort indtryk. Nok var de fornedrede og voldtagne - men der er en stille værdighed og

en stolthed at spore på trods af udmagring og lasede klude. De tog deres tårer i krigen og betalte dyrt med helbred og livet. Man siger, det var en nødvendig krig - den skulle kæmpes, for at efterkommere kunne befries for nazismens åg.

Som barn af disse fightere, både mændene og kvinderne, føler jeg en stor taknemmelighed. De gjorde, hvad de kunne for at give os børn en bedre verden at leve i. Man troede på en bedre verden - tiden viste, at dette ikke blev virkelighed.

Der kæmpes stadig krige - med lige store omkostninger for mennesker, men alt sammen grundet magtsyge personer, som ikke kan finde deres begrænsninger. Men vi må bevare håbet. Nazismen må aldrig genopstå, den er for ond og menneskefjendsk. Jeg sender mine tanker til alle disse ukendte kvinder fra alle nationer og til de danske kvinder, som døde eller levede videre med dybe ar i sjælen.

Skal vi mindes vore kammerater med et øjeblik stillhed.«

Vi besøgte derefter krematoriet, hvor det vel mest uforsåelige var at se »barneov-



nen«. Tankerne kan ikke undgå at gå til de ingeniører, der har konstrueret ovnen, de maskinarbejdere og montører, der har opstillet den. Hvordan mon de mennesker eller umennesker vel nærme-re, der har været med til disse beregninger - mord sat i system - har kunnet gøre det? En del af os gik ud - det var for meget!

I museet var der et billede af en soldat, der skyder en mor, der bærer sit barn - grusomt!



Skiltet som det var ved vor ankomst!



Og som det så ud, mens vi opholdt os i lejren.

Hvem husker, at i det 3. rejse blev der i de ca. 2000 KZ-lejre indsat 18 millioner mennesker, hvoraf 11 millioner blev myrdet eller sultet ihjel og altså 7 millioner, der overlevede. Disse 7 millioner, hvilke ar går de med i sjælen? Uforståeligt - og dog sandt.

Meget at tænke på!!

### Den 22. april

Byrundtur i Berlin Øst og Vest. Vi var så heldige, at »Søren« Ernst Pudlich, der fra 1936 til 1945 opholdt sig i Danmark, hvor han indlagde sig store fortjenester i modstandsbevægelsen, kunne guide os gennem Berlin. Selv om »Søren« nu er 83 år, kan han stadig tale et forståeligt dansk, og han talte meget medrivende om »sit Berlin« og det, selv om han som øst-berliner nok følte - det fremgik af hans formuleringer - at sammenlægningen var gået lovligt stærkt, havde han ikke tabt modet, men mindede os dog om, at nynazismen var på fremmarch i det, der nu kaldes ExDDR. Vi gik en tur gennem Brandenburger Tor fra vest mod øst. En mærkelig fornemmelse og alligevel fremtiden.

Ved Brandenburger Tor sælges alt i russiske og østtyske uniformsgenstande, kasketter, huer, kikkerter, me-

daljer, ure og stykker af muren. En nation til salg? Har solgt sig selv? Det var de tanker, der gik gennem mit hoved.

Besøgte fjernsynstårnet - Ulbrichts pegefinger - sikkert den bedste måde at se Berlin fra, når vejret er klart. Herfra kan man ihvertfald se, hvor de fleste grønne områder er, og hvor der stort set ingen baggårde er. Vi, der var med på turen, er ikke i tvivl!

En minderig dag!

### Den 23. april

Og så hjemad mod Kiel, færgen og »det store kolde bord«. I Odense kl. 20.30 og vore jyske venner ca. 1 time senere.

Der skal lyde en stor tak til vor chauffør Erik Rasmussen, både for hans hensynfulde kørsel, hans overbærenhed med vores altid kaffedrikken-de selskab, men ikke mindst hans måde at tackle kalamiteterne på Hotel City.

Og til Evald Lægteskov, der gjorde denne tur mulig, oven i købet med et tilskud fra tipsmidlerne, skal der også lyde en stor tak.

Kaj Christensen

## Stutthof-foreningen Årsmøde lørdag den 9. marts

Mødet indledtes med, at formanden Helge Kierulff bød velkommen og bad kameraterne mindes de i årets løb afdøde medlemmer. Det gjorde man ved at rejse sig og holde et minuts stilhed. Herefter valgtes Robert Sartori til dirigent. Han oplæste dagsordenen, og havde forinden konstateret, at mødet var rettidigt indkaldt.

Formanden fik ordet til beretningen, oplyste, at der stadig var problemer med at få mindetavlen fra Land og Folks Hus anbragt på forsvarlig vis. Det sidste forslag går ud på, at den eventuelt kan behandles og anbringes i opgangen ved mindelunden. Denne anbringelse skal godkendes af kirkeministeriet.

Man har gennem fangesammenslutningen forhand-

let med socialministeren om forhøjelse af hædersgaven til 1800 kr. kvartalet mod nu 1350 kr. Endvidere pågår stadig forhandlinger om eventuel erstatning for tiden i kz-lejren, men det er nok tvivlsomt, om der kommer noget resultat ud af det.

Taler om FIR's fremtid, som er tvivlsom efter omvæltningerne i de socialistiske lande.

Har været i forhandlinger med rejsebureauet Vindrose om en eventuel tur til Polen, men der er ret mange forviklinger for tiden, så det vedtages at udskyde rejsen et års tid.

Til beretningen var kun et enkelt indlæg, hvorefter formandens beretning blev enstemmigt godkendt.

Under pkt. 3, regnskabet, havde kassereren ingen bemærkninger udover, at regnskabet var omdelt. Det udviste et ret pænt overskud. Revisoren takkede kassereren for hendes store og gode arbejde og det pæne resultat. Regnskabet godkendtes - og så enstemmigt.

Alle valg var genvalg. Bestyrelsen består af: Helge Kierulff, Villy Fuglsang, Hertha Berthelsen, Egon Gissel, Robert Sartori og Sonja Jørgensen. Revisor: Marius Christiansen.

Eventuelt: M. Christiansen havde modtaget en vase, som arv efter Johannes og Helge Larsen, Læssøesgade. Han efterlyste medlemmer, som eventuelt kendte disse, som begge skulle have været i Horserød-lejren. Fremviste fotos af vasen, men ingen meldte sig som bekendte.

Formanden afsluttede herefter generalforsamlingen, efter at han havde oplyst, at Villy Karlsson ville redegøre for indsamlingen til Horserød-mindesmærket, når Horserødforeningen sluttede sig til os.

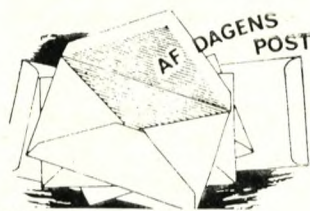
Villy Karlsson oplyste, at der indtil nu er indsamlet ca. 251.000 kr., men at der jo stadig er en del af vejen tilbage til det endelige resultat er nået, men var fortrøstningsfuld. Alt kører faktisk for tiden på skinner, og man regner stadigvæk med at kunne lave indvielse den 22. juni, 50-års dagen for arrestationen af kommunisterne.

Herefter takkede dirigenten for god ro og orden, og formanden takkede de forskellige, som havde gjort en indsats for at gøre møde og sammenkomst så festlig og god, som tilfældet var. Endvidere Jord- og Betonarbejdernes Fagforening for - gratis - lån af lokaler og samtidig overdragelse af 70 stk. dupliserede sangbøger, hver indeholdende 27 blade med en hel masse arbejdersange.

Forsamlingen afsang herefter Horserød- og Spaniensangene samt flere andre.

Den festlige del af dagen fortsatte endnu nogle timer, og blandt andet oplevede vi, at Dora Sørensen overrakte Villy Karlsson overskuddet fra mødet - 2000 kr., som tilskud til Horserødmindemærket. Endvidere gik også overskud af lotterier til dette formål.

Sonja Jørgensen  
Sekretær



## Kære Johs.

Vi læser gentagne gange i Pigtråd-Gestapofangen:

Tal med din kone. Har du fortalt din kone, hvor hun kan henvende sig...

Mange hustruer ved ikke, hvor de kan få hjælp, når deres mand dør...

Men - vil du ikke nok klart og tydeligt skrive til konerne, hvordan de skal gøre.

Konerne læser jo også vort blad.

Jeg for eksempel bryder mig ikke om at forklare det, Karen skal gøre. Det er så tæt på for nogle af os, der er tilbage.

Venlig hilsen  
Erh. E. Olsen  
fhv. KZ-fange  
020115-0027.

PS: Hvad med at sende an-  
søgningsblanketter ud til os.

Svar: Konerne skal skrive eller ringe til Frihedsfonden, Æbeløgade 1, 2100 København Ø. Tlf. 39-27 35 00, åbent tirsdag, onsdag og torsdag kl. 10-15.

## Har myndighederne »glemte« baggrunden for erstatningsloven?

I Pigtråd/Gestapofangens mindeord (nr. 4, 1990) om professor Mogens Fog fandtes følgende afsnit:

»Loven blev forelagt i Folketinget den 19. september 1945 af den daværende minister for særlige anliggender, professor Mogens Fog. Han har senere røbet, at der blandt de politiske partier var stemning for, at denne særlige lov skulle formidles som en del af den almindelige sociale lovgivning. Mogens Fog fastholdt - og satte sin stilling ind på - at det ikke måtte være en sociallov, men en lov om erstatning for mistet liv, helbred eller uddannelse til dem, der havde taget byrden ved Danmarks frihedskamp. Og det blev også resultatet.«

Ikke desto mindre er der myndigheder, som hævder, at erstatningen er en social ydelse. Vi har i vor besiddelse et brev fra Finansministeriet, skattedepartementet, til det svenske Finansdepartement i Stockholm. I dette brev findes følgende passus:

»... alle de i vedlagte skrivelse anførte ydelser, 1-4, henhører under de i art. 18, stk. 2, i den dansk-svenske overenskomst omhandlede »betalinger i henhold til socialforsikringslovgivningen...« Citat slut. (Fremhævelserne mine).

De omtalte ydelser 1-4 er erstatning, hædersgave, invalidepension og invaliditetsbeløb.

Det ser således ud, som om visse myndigheder alligevel forsøger at få vor erstatning gjort til en social ydelse, og dermed modarbejder Mogens Fogs intentioner. Det var måske derfor på sin plads, hvis Landsforeningen Erhvervs-hæmmede fra Frihedskampen en gang for alle indhente-  
de en officiel bekræftelse på, at erstatningen ikke er »social«?

En KZ-fanges kone

A.M. Dester,  
Klippan, Sverige

## Formanden for lovudvalget udtaler:

Bladets redaktør har overladt mig brevet fra »en KZ-fanges kone« og bedt mig som formand for Sammenslutningens lovudvalg om at give det et par ord med på vejen.

Lad mig da straks fastslå, at alle ydelser til tidligere KZ-fanger m.fl. stadig udbetales på det grundlag, som Mogens Fog skabte ved erstatningsloven - lov 475/1945. Der er sket ændringer og forbedringer i loven flere gange, senest i april 1991. Men lovens intentioner er stadigvæk de samme både for erstatninger og hædersgaver.

Ministeriet for særlige anliggender eksisterer ganske vist ikke mere, dets opgaver er overført til Socialministeriet. Og på Finansloven er de nødvendige pengemidler lagt oveni Socialministeriets budget. Sikringsstyrelsen hedder nu arbejdsskadestyrelsen, men det er kun administrative ændringer. På selvangivelsen til skattevæsenet skal vi anføre erstatningsydelsen under rubrikken for social pension, men et sted skal den jo stå.

Det er lidt anderledes med invalidepension og invaliditetsydelse. Disse er egentlige sociale ydelser, der tildeles efter indstilling af amtsrådet, der hvor man bor. Der er ikke nogen ændring på dette område.

Der er tilsyneladende sket en sammenblanding af disse begreber et sted i systemet. Jeg har forsøgt at få fat i den dansk-svenske overenskomst, der nævnes i brevet, men mens dette skrives, er det endnu ikke lykkedes.

Når alt dette er sagt, må jeg tillægge, at jeg ikke kan se, at der er nogen problemer i, at nogen i bureaukratiet bruger den ene eller den anden betegnelse. Og jeg kan ærligt talt ikke se, hvad det er, der forarger Anne-Marie Dester så voldsomt.

Hovedsagen må dog være, at vi får de penge, vi har krav på.

Jeg er vidende om, at der sendes erstatningsydelse til folk i mange lande i Europa og så langt borte som i Ameri-

ka, Australien og Malaysia. Men jeg har ikke hørt om, at der skulle være problemer hverken med benævnelsen eller udbetaling af ydelserne, det gælder både erstatninger, enkepensioner og hædersgaver.

Venligst  
Jakob Jensen

## Hvordan får man sit foto »fra dengang«

I februar-nummeret af vort blad spørger A. Høj, Hjørring, om hvordan man skaffer sig sit Frøslev-foto - (optaget af en Gestapo-fotograf til særligt formål).

Eftersom Høj eksempelvis nævner mit foto i nr. 4 1989, vil jeg gerne oplyse, at det kom mig i hænde på en ejendommeligt måde.

En forretningsforbindelse i Randers - fælles ven af fabrikant Hans Nissen, Langå, (med hvem jeg tilbragte adskillige måneder i Frøslev, inden vi dampede af til Neuen-gamme) - sendte mig i 1952 det omtalte foto.

I et medfølgende brev lod han mig forstå, at han syntes, det retteligt burde komme i min varetægt i stedet for at flakke om blandt forskellige, tidligere modstandsfolk i Randers.

Desværre vidste han ikke, hvordan det var havnet der, hvor han havde fundet det i en stak af samme slags. Det skal tilføjes, at mit foto blev optaget i Frøslev i efteråret 1944.

Gunnar Jespersen (67.067)

Måske har andre også en historie bag deres foto fra Gestapo-kartoteket. I så fald skriv.

- Danskerne tror selv, at de er meget nemme at leve sammen med, men det er de kun, hvis det sker på deres præmisser.

(Dronning Margrethe til fransk tv, gengivet af dansk TV 2).

## At tale Gestapo imod

Kære Johannes Fosmark,

Din leder i april-nummeret af »Pigtraad-Gestapofangen« var en meget interessant historie. Den satte mine tanker i sving. Den gav mig også et svar på en af de ting, jeg har gået og spekuleret på i årene efter krigen.

Jeg husker en mørk oktober aften i Frøslevlejren. Jeg »sad for mig selv« i vaske- og toiletrummet i Barak H15. Ude i vaskerummet var nogle af mine medfanger ved at vaske sig, deriblandt kaptajn Ole Olsen, »hele Danmarks Ole«. Han sagde blandt andet i samtaleløb: »Hvis hver og en af alle de fanger, der er i Frøslevlejren, i stedet for at lade sig fange, havde haft en revolver eller et maskingevær eller en håndgranat og havde turdet bruge det ved sin an-

holdelse, havde vi haft udrydning af Gestapo i Danmark.«

Det var en barsk konstatering, men der er ingen tvivl om, at alle os, der kendte Danmarks Ole, vidste, at han virkelig mente det.

Der er to ting, der har plaget mig i alle disse år efter krigen. Det ene er: Hvorfor gjorde vi ikke alle det, som du gjorde i Sachsenhausen. Sagde dem sandheden lige op i deres åbne øjne?

Den anden ting er: Hvordan kunne det gå til, at tyskerne kunne få lov til, stille og roligt at myrde millioner af jøder, uden at de allierede løftede én finger for at hjælpe dem?

Overskriften på din leder: »Kunne man tale tysk Gestapo til rette?« kan jeg besvare med et: Ja, det kunne man godt.

Jeg husker fra min tid på Staldgården i Kolding. Jeg var til forhør der fra ca. 15.

august til ca. 10. oktober.

Til det første forhør var Per Birkedal Hansen tolk. Men da jeg efter forhøret sagde til den tyske forhørsleder, at jeg hellere ville tale direkte med ham end gennem tolken, Per Birkedal, for jeg kunne i hvert fald tale lige så godt tysk som han. Ja, så blev det altså sådan. Og vi havde nogle »gode« forhør. Der var nu gået så lang tid, at min gruppe var kommet i god behold til Sverige.

Så der var såmænd til tider både småkager og cigaretter på bordet, og hver dags forhør sluttede med, at jeg fik forelagt den skriftlige beretning, som tyskeren havde skrevet, og jeg skrev så forned: »Hast selbt gelesen und für richtig gefunden«.

Jeg har ikke hørt andre få den behandling.

Til gengæld tog Per Birkedal en frygtelig hævn. En middag, hvor jeg sad på græs-

plænen sammen med andre fanger og spiste »til middag« (vi fik kartoffelsuppe), kunne jeg ikke dy mig for at spørge Per Birkedal, om man skulle aflevere, hvis man fandt et stykke kød. Per Birkedal gik amok og hamrede mig i hovedet, så jeg for altid mistede hørelsen på det ene øre.

Den tyske forhørsleder forkyndte mig selv min dom. Da jeg sidst i september, sammen med 20-30 andre blev ført fra Kolding arrest til Frøslev. Den lød på »internering på krigstid«.

Den dom grinede alle meget af, for krigen var jo nok forbi i løbet af få dage, troede vi da dengang.

(Forkortet af redaktionen.)

Til slut endnu engang tak for et godt og læseværdigt blad og de venligste hilsener

Hans Chr. Henriksen  
Nøvlingparken 2  
9260 Gistrup

## Mindeord

### Tage Pedersen

Fhv. mælkehandler og kirkegårdsgartner Tage Pedersen, Vestergade 89C, Silkeborg, blev 83 år.

Tage Pedersen blev født i Fogstrup, hvor forældrene var hedeopdyrkere og faderen tillige kampestenmurer.

Som den yngste i en søskendeflok på 12, kom han som det var almindeligt dengang, ud at tjene på landet - blandt fremmede - allerede i syv års alderen.

I de unge år var han ved landbruget. Over en periode på ca. 20 år havde han mælkeforretning, først i Hadsten og siden i Lysbro.

Under 2. verdenskrig var han aktiv i frihedskampen som medlem af en nedkastningsgruppe i Hadsten.

### Jens Toldstrup

En af de store profiler fra den danske modstandskamp, Jens Toldstrup, med dæknævnet »Fætter«, blev 75 år gammel.

Nedkastningschefen Jens Toldstrup var en ener, når det gjaldt om at organisere modtagearbejdet, og han blev af englænderne efter krigen betegnet som »Europas bedste nedkastningschef«.

Anton Ingersøn Jensen Toldstrup var uddannet toldassistent, men han blev som reserveofficer indkaldt til hærens beredskabsstyrke i 1939. Herfra blev han hjemsendt den 14. april 1940, dybt forbitret over den danske kapitulation den 9. april.

Han organiserede og ledede sin første våbenmodtagelse i januar 1944, men få måneder senere blev han udpeget til at overtage alt modtagearbejdet i Jylland.

Udover modtagelsen af våben og ammunition, som de engelske fly nedkastede i Jylland, organiserede Toldstrup også flugtruter for mod-

standsfolk via jyske havne til Sverige.

Da han fra maj 1944 til februar 1945 blev chef for region 1 - Nordjylland, kom hans arbejde også til at omfatte alle forgreninger af modstandsarbejdet, herunder sabotagen mod jernbanerne i Nordjylland. Et arbejde, der blev udført med utrættelig energi, indtil han efter en strid med den militære leder, generalmajor Vagn Bennike alene påtog sig ledelsen af modtagearbejdet.

Han har selv skildret sit modstandsarbejde i bogen fra 1947: »Uden kamp - ingen sejr«.

### Hermann Frickmann

Skomagermester Hermann Frickmann, Storegade, Hvidbjerg Thyholm, blev 81 år.

Han blev uddannet skomager i Vemb. I 1937 etablerede han forretning i Hvidbjerg og drev den i 53 år, samtidig med at hans hustru, Agnes F., drev en Tatol-forretning. Han var medlem af modstandsbevægelsen og medlem af luftmeldekorpsset. Han var i flere år i bestyrelsen for håndværker- og borgerforeningen.

### Fløe Jørgensen

Fhv. fængselsoverbetjent Peter Fløe Jørgensen, Nylandsvej 11, Bording, 75 år.

Han arbejdede i brunkulslejrene i Søby og var aktiv i modstandsbevægelsen under besættelsen. Efter krigen blev han ansat i Kærshovedgård Statsfængsel ved Ikast, hvor han arbejdede i 37 år og blandt andet havde ansvaret for gartneriet.

### Otto Fenger Bache

Fhv. havnedirektør Otto Fenger Bache, Esbjerg, blev 75 år.

Han var født og opvokset i København og kom efter civilingeniør-eksamen i 1939 til Esbjerg, hvor han blev ansat i Vandbygningsvæsenets statshavneadministration.

Fra 1963 var Otto Fenger Bache distriktsingeniør og daglig leder af Esbjerg Havn og kom dermed til at lede omstillingen af havnen til en moderne havn med betjening af containerfabrik, moderne fiskeri og off-shore aktiviteter.

Under krigen var han aktiv i Dansk Samling og modstandsbevægelsen.

## Otto Laugesen

På Danmarks befrielsesdag den 5. maj døde Otto Laugesen efter lang tids sygdom.

Gennem en lang årrække beklædte Otto stillingen som Dachau-Klubbens socialsekretær, og mange er de kammerater, som han har hjulpet til at få den økonomiske håndsrækning, som loven gav mulighed for.

Selv led han af stor mis-handling af Gestapo under forhør, efter sin arrestation af den tyske besættelsesmagt, og kunne derfor kun bevæge sig ved hjælp af sine krykstokke.

Da Otto sidste år måtte opgive sit arbejde i klubbens bestyrelse, så han hen til, at klubbens sensommerturnetop gik til hans egen og glædede sig til at få besøg af kammeraterne. Men da 4. maj bussen kom til Nykøbing Mors, var Otto bragt på sygehuset i Viborg.

*John Nielsen*

## Palle Schmidt

Den 3. maj døde tidligere seminarirektor Palle Schmidt, Esbjerg, 72 år gammel.

Palle Schmidt havde to hjertesager. Den ene var hans pædagogiske lærergerning, i denne sammenhæng ufortalt, den anden, indsamling af illegalt materiale fra besættelsestiden.

Da Palle Schmidt blev arresteret af Gestapo i slutningen af besættelsen og anbragt i Vestre Fængsel, havde han allerede, med stort fremsyn, samlet eksemplarer af forskelligt illegalt materiale, som han gemte i to bankbokse.

Det skulle blive begyndelsen til en illegal materiale-samling, der nu er den største i provinsen, og som i 1986 dannede grundlag for en fond, der oprettedes af Palle Schmidt under navn af »Historisk samling fra besættelsestiden 1940-45«, og som skulle have til formål, at fortsætte det arbejde, som Palle Schmidt havde lagt grundstenen til.

Et karakteristisk træk ved Palle Schmidts samlelyst var, at han aldrig gik på akkord med sandheden. Han lod sig

ikke pådutte skrøner eller myter, men søgte altid at verificere de oplysninger, han kom i besiddelse af.

Derfor var Palle Schmidt også højt agtet i arkivkredse over hele landet for sin seriøsitet, der har gjort samlingen til en guldgrube for fremtidige historieforskere og almindelig interesserede, som Palle Schmidt altid var parat til at dele sin viden med.

Samlingen omfatter nu over 25.000 aktstykker, heriblandt mange unikke eksemplarer som f.eks. den tyske kalenderbog, som han brugte på Dagmarhus og som indeholder mange interessante oplysninger.

Palle Schmidt var dynamisk til det sidste, altid på farten efter nyt materiale, som han ofrede både tid, penge og nu - til sidst - sit helbred på at få fat på. Desuden havde han endda overskud til at være inspirator og rådgiver for oprettelse af en lignende samling i Odense, hvor man i rigt mål høstede af hans erfaring.

Den 29. august 1989 overdrog Palle Schmidt hele samlingen til Esbjerg kommune, der stillede gode og lyse lokaler til rådighed og åbnede den for offentlig adgang. Et værdigt minde over en mand, der satte sig for at indsamle materiale, der ellers ville gå tabt, om en vigtig periode i Danmarks historie.

*Frants Gertsen  
Odense SV*

## Henry Skjær

Kgl. kammersanger Henry Skjær, Pile Allé 23 A, Fredriksberg, blev 91 år.

Med sin dramatiske baryton var han med til at præge Det kgl. Teater i en lang periode. Han debuterede i 1924 som Pizzaro i Beethovens »Fidelio« og blev fast ansat på Det kgl. Teater seks år senere. Men han var i gang med en anden karriere, inden han kom til teatret. Han studerede statsvidenskab og var i en halv snes år ansat i Østifternes Kreditforening, også mens han gik på Det kgl. danske Musikkonservatorium og operaskolen. Henry Skjær, der blev kongelig kammer-sanger i 1947, havde en lang

række store opgaver på teatret.

Under besættelsen var Henri Skjær i modstandsbevægelsen. Han sad i Vestre Fængsels tyske afdeling, og juleaften sang han julesalmer, så alle kunne høre det. Ved den lejlighed åbnede fangevogterne dørene til hver enkelt celle.

Gennem flere år var han solosanger ved den sammen-

komst, som Gestapofangerne afholdt hvert år den 9. april på Rådhuspladsen kl. 12. Han sang med stor indfølelse den eneste eksisterende internationalt udbredte KZ-sang: »Die Moorsoldaten«.

F-k.



---

## BØGER

---

### 1940 Da Danmark Blev Besat

Udgivet af Institut for Samtidshistorie ved Københavns Universitet under redaktion af Hans Kirchhoff.

Bogen er 6 forelæsninger under fællestitlen »1940 Da Danmark blev besat«.

I første forelæsning af Carsten Due Nielsen med titlen »Ene og svag« forekommer ikke nye oplysninger - alt er kendt og beskrevet af andre - om ikke bedre, så nok mere i dybden.

I anden forelæsning af Carl Axel Gemzell med titlen »Ene, men svag« er der for anmelderen nogle nye oplysninger eller måske bedre nye konklusioner specielt om marinechef Eric Raeders rolle i Norgesfelttoget. Det er højst interessant, hvis en marinechef kunne »underløbe« Hitler. Meget læseværdig.

I tredje forelæsning af Hans Kirchhoff med titlen »Kamp eller Kapitulation?« forekommer nogle betragtninger, som mest i anmelderens øjne er en stor undskyldning for den da siddende regering. Hørt mange gange før. At der også er en historisk fejl, hvor der side 35 anføres, at faldskærmstroppe første gang blev indsat i krigshistorien ved angreb på Aalborg Lufthavn. I Finlandskrig blev disse også anvendt af Sovjet, omend med meget lidt held. Blev de iøvrigt ikke også anvendt under Den spanske Borgerkrig?

I fjerde forelæsning af Henrik S. Nissen med titlen »Demokratiet i Defensiven«

beskrives meget godt den højredrejning, eller som han skriver: »Prisen var en forskydning af den sociale balance og en reduktion af fagbevægelsens styrke«, der manifesteredes ved strejkeforbud og statslig fastsættelse af lønningerne. I det følgende er der så mange gode tiltag til beskrivelse af besættelsen indtil 29. aug. 1943, at det alene gør det værd, at læse hele bogen.

I femte forelæsning af Karl Christian Lammers med titlen »Nazistisk styre i Danmark?« Der er her mange nye oplysninger, særlig er det interessant at KCL overbevise andre anfører, at Tyskland var en »dobbeltstat«, at der i en udtalelse af propagandaminister Goebbels allerede i 1940 indgik det faktum, at Danmark aldrig mere skulle være en selvstændig stat. Læs venligst side 57. Læs denne side godt!

I sidste forelæsning af Thorkild Stræde med titlen »Alle i samme båd« gives der en udførlig, og synes anmelderen, dokumenteret forklaring på, hvorfor så mange danske arbejdere blev »Tysklandsarbejdere«.

Og konklusionen, der citeres: »Det kursskifte, som frihedsbevægelsen fremtvang i august 1943, reddede i sidste ende Danmark ud fra den plads i rækken af Nazi-Tysklands kollaborator- og lydstat, som vi indtog, da besættelsesåret 1940 gik på hæld.

Læs den, noget klogere bli'r man.

C.A. Reitzels Forlag  
75 sider. Kr. 135,00

Udkom den 9. april 1991.

K.C.

# Pigtraad-Gestapofangen

Nummer 3. Juni 1991

## ADRESSE- LISTE

### SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Kst. fmd.: Jakob Jensen, Højager 12,  
3230 Græsted. 42 29 19 41.  
Sekr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500  
Lille Værløse. 42 48 56 74.  
Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16,  
2.th., 1806 Frederiksberg C, 31 31 86 86.  
Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff,  
Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischer-  
mann, Ove Laursen, Peter Møller Madsen,  
John Nielsen, Birgit Lærche og Lilian Olsen.

### BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894  
Øster Ulslev 53 86 55 59.  
Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363  
København K 33 12 85 95.  
Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Ny-  
købing S. 53 41 01 20.  
**Odense:** Carl Aage Hansen, Kærmindevej  
25, 5000 Odense. 66 12 71 99.  
**Århus:** Fmd.: Knud Andreasen, Stenbjerg  
Kirkevej 6, 7752 Snedsted. 97 93 83 11.  
Kass./sekr.: Niels Vogensen, Stokrosevej 21,  
8330 Beder, tlf. 86 93 61 38.  
**Aalborg:** G. Hansen, Østre Allé 47, 9000  
Aalborg. 98 12 73 63.

### DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby,  
4070 Kirke Hyllinge. 42 40 50 87.  
Kass.: Ernst Nielsen, Strandagervej 9, Mun-  
kerup, 3250 Gilleleje. Giro 6 45 87 18. tlf. 49  
71 86 59.  
Socialsekretær: Erik Jensen, Yrsavej 9, 2000  
Frederiksberg. 31 87 46 13, sommer 42 45 44  
12.

### LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Bernth Johannesson, Jacobys Allé 16,  
2.th., 1806 Frederiksberg C. 31 31 86 86.  
Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej  
75, 8200 Århus N. 86 16 92 42. Giro 5 43 27  
23.

### Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Ved Bellahøj 6,6,  
2700 Brønshøj. 31 60 23 33.  
Kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Vi-  
rum. 42 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Kontortid  
for sociale sager: Tirsdag 10-12.  
**Esbjerg afd.:** Fmd.: Marius Jensen, Jagt-  
vænget 22, Hjerting, 6710 Esbjerg V. 75 11 64  
18.  
Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Es-  
bjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

**Sydøstjysk afd.:** Fmd.: Jens Jac. Jensen,  
Ullerupdalvej 217, 2., 7000 Fredericia. 75 92  
54 57.

Kontor: Vendersgade 30,1 tlf. 75 93 29 73,  
åbent tirsdag 14-16.  
Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B,  
6000 Kolding. 75 52 82 43.

**Kolding:** Kontor: Koldinghus, Staldgården.  
Åbent 2. og 4. torsdag kl. 14-17. 75 53 18 84.

### Odense afd.:

Fmd.: Kurt Leo Madsen, Skovhaven 70,  
5320 Agedrup, tlf. 66 10 92 56.  
Kass.: Ruth Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230  
Odense M, tlf. 66 14 27 16.  
Det sociale udvalg v/ Aksel Søndergård, Bø-  
geparken 80, 7.th., 5240 Odense NØ, tlf. 66  
10 40 32.

**Sydfyns afd.:** Fmd. og konsulent: Hjarne  
Ditlevsen, Løkketofte 15, 5700 Svendborg.  
Kontor: tlf. 62 20 15 52 (bedst kl. 08.00-  
11.00).

**Sjællands afd.:** Ove Laursen, Moseskræn-  
ten 3, Ganløse Bund, 3660 Stenløse 42 18 30  
46.

**Aalborg afd.:** Fmd.: Børge Dahl, Herskind-  
sgade 9, 9000 Aalborg, 98 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000  
Aalborg. 98 12 16 19. Åbent torsdage 12-17.  
Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-  
17.

**Århus afd.:** Fmd. Richard Tue Andersen,  
Randersvej 75, 8200 Århus N. 86 16 92 42  
Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200  
Århus N. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag  
og torsdag kl. 10-12.

### LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej  
18, 8500 Grenaa, tlf. 86 30 90 76.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62,  
8900 Randers, tlf. 86 42 69 61.

**Randers afd.:** Fmd.: Frode Greve Rasmus-  
sen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå. 86 30 90 76.  
Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk,  
8900 Randers. 86 41 81 81.

**Sjællands afd.:** Fmd.: Jens Thomsen,  
Skottegården 15, 2770 Kastrup. 31 50 48 61  
og 31 50 09 70.

Kass.: Jørgen Kaufmann, Th. Philipsensvej  
2, 2770 Kastrup. 31 50 30 38.

**Århus afd.:** Fmd. Edith Johansen, Sand-  
kåsvej 2, 8210 Aarhus V, tlf. 86 15 73 15.

Kass.: Beth Thorsen, Havvej 3, Vrinners,  
8420 Knebel. 86 36 50 82, giro 1 27 64 92.

### FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500  
Lille Værløse. 42 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Bernstorffsvej  
155, 11.th., 2820 Gentofte. 31 64 51 74.

### HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boule-

vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 31 16 60 98.  
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24,  
8270 Højbjerg. 86 27 23 47.

### HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærsvvej 116, 2860  
Søborg. 31 69 86 62.

Kass.: Kaj Birkemose Petersen, Gl. Køge  
Landevej 251B, 1-dør 2., 2650 Hvidovre. 31  
49 20 62.

### NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Hans Bøjlund, Skovparken 7, 6000  
Kolding. 75 52 96 11.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv.,  
2650 Hvidovre. 31 75 58 03.

### RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensadt, Carlsgade 5, 5000  
Odense C. 66 12 79 08.

### SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søegård, Amerikavej, 7,4. th.,  
1756 København V. 31 23 02 14

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22,  
5000 Odense C. 66 11 92 52.

**Odense:** Evald Lægteskov, Åsumvej 128,  
5240 Odense NØ. 66 10 24 15.

### STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag-  
sværd. 42 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72,  
2650 Hvidovre. 31 75 97 13.

### THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28  
C, 2820 Gentofte. 31 65 82 12.

Kass.: Herman Ebstein, Gerlevvej 15, 2700  
Brønshøj. 31 28 27 15.

**Frihedsfondens postadresse er:** Æbelø-  
gade 1, 2100 København Ø. Telefon 39 27 35  
00. Åbent tirsdag, onsdag og torsdag kl. 10-  
15.

### FERIEMULIGHEDER:

**Anholt:** Ejers af De Erhvervshæmmede. 12  
senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt  
by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200  
Århus N. Telefon 86 16 91 18, i kontortiden  
eller Rich. Tue, 86 16 92 42 (sommerhus 86  
55 84 64) Ansøgning om ophold i højsæson-  
nen skriftligt senest den 1. februar.

**Kegnæs:** Ejers af Kammeraternes Hjelpe-  
fond. Se øverst bladets side 2.

**»Nors Hovedgård«:** Selvejende institution.  
12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors,  
7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 97 98  
11 95.

**Smidstruphytten:** Ejers af Foreningen af  
Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge.  
Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128,  
3500 Lille Værløse. 42 48 56 74.